

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

Evidenčné číslo: 105003/I/2020/36089192887844612

KATALÁNSKY SEPARATIZMUS A JEHO VPLYV
NA SÚČASNÉ ŠPANIELSKO

Diplomová práca

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

KATALÁNSKY SEPARATIZMUS A JEHO VPLYV
NA SÚČASNÉ ŠPANIELSKO

Diplomová práca

Študijný program: Hospodárska diplomacia

Študijný odbor: Ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: Katedra medzinárodných politických vzťahov

Vedúci záverečnej práce: PhDr. Simona Chuguryan, PhD.

ČESTNÉ VYHLÁSENIE

Čestne vyhlasujem, že som záverečnú prácu vypracovala sama a že som uviedla všetku použitú literatúru.

17.5.2020

.....

Lívia Ballová

POĎAKOVANIE

Touto cestou by som chcela poďakovať vedúcej mojej diplomovej práce PhDr. Simone Chuguryan, PhD. za užitočné konzultácie, ktoré mi pomáhali pri písaní tejto práce.

ABSTRAKT

BALLOVÁ, Livia: Katalánsky separatizmus a jeho vplyv na súčasné Španielsko. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; katedra medzinárodných politických vzťahov. – Vedúci záverečnej práce: PhDr. Simona Chuguryan, PhD.– Bratislava: FMV EU, 2020, 66 s.

Cieľom záverečnej práce je analýza katalánskeho separatizmu a jeho dôsledkov pre súčasné Španielsko pre Katalánsko samotné. Analyzované dôsledky sú rozdelené do troch kategórií a to do politickej, spoločenskej a ekonomickej.

Práca je rozdelená do štyroch kapitol. Obsahuje trinásť grafov a tri tabuľky. Prvá kapitola je venovaná historickému vývoju katalánskeho separatizmu. Nasledujúca kapitola obsahuje ciele práce a metodiku jej písania. V tretej časti sa analyzujú dôsledky separatizmu pre politickú scénu Španielska a Katalánska a tiež dôsledky pre ich obyvateľov. Je zameraná predovšetkým na okolnosti, za ktorých sa uskutočnilo referendum za nezávislosť Katalánska od Španielska v roku 2017 a jeho dôsledky. Ďalej sa venuje rôznym vplyvom separatizmu na bežný život obyvateľov Španielska. Záverečná kapitola sa zaoberá analýzou ekonomických dôsledkov separatizmu ako pre Katalánsko tak aj pre celé Španielsko pomocou vybraných ukazovateľov ako HDP, zahraničné investície a nezamestnanosť. Kapitola tiež charakterizuje vplyv separatizmu na sektor cestovného ruchu a na presun firiem z Katalánska do iných regiónov Španielska. Výsledkom diplomovej práce je zistenie, že vplyv na politiku a spoločnosť je dlhodobého charakteru a pretrváva medzi obyvateľmi prostredníctvom rôznych prejavov, bližšie opísaných v práci. Naopak ekonomické dôsledky sú na základe skúmaných ukazovateľov pre súčasné Španielsko menej významné.

Kľúčové slová: Španielsko, Katalánsko, separatizmus, katalanizmus, referendum, spoločnosť, ekonomika, cestovný ruch

ABSTRACT

BALLOVÁ, Livia: Catalan separatism and its consequences for contemporary Spain. – University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations; Department of International Political Relations. – Tutor: PhDr. Simona Chuguryan, PhD. – Bratislava: FMV EU, 2020, 66 p.

The aim of this thesis is to analyse the Catalan separatism and its consequences for contemporary Spain and Catalonia itself. Analysed consequences are divided into three categories: political, social, and economic.

The thesis consists of four chapters and it contains thirteen graphs and three tables. The first chapter is devoted to the historical development of Catalan separatism. The following chapter contains the aims of the thesis and the methodology of its writing. The third part analyzes the consequences of separatism for the political scene of Spain and Catalonia, as well as the consequences for their inhabitants. It focuses on the circumstances in which the referendum for Catalonia's independence took place in 2017 and its consequences. It also deals with the various effects of separatism on the daily lives of the Spanish population. The final chapter deals with the analysis of the economic consequences of separatism for both Catalonia and the whole of Spain using selected indicators such as GDP, foreign investment, and unemployment. The chapter also characterizes the impact of separatism on the tourism sector and on the relocation of companies from Catalonia to other regions of Spain. The result of this diploma thesis is the finding that the influence on politics and society is of a long-term nature and persists among the population through various manifestations, described in more detail in the thesis. On the contrary, the economic consequences are less significant for present-day Spain based on the examined indicators.

Key words: Spain, Catalonia, separatism, catalanism, referendum, society, economy, tourism

Obsah

Zoznam grafov a tabuliek.....	8
Úvod.....	8
1 Historický vývoj katalánskeho separatizmu.....	10
1.1 Politický vývoj	10
1.1.1 Devätnáste storočie	10
1.1.2 Dvadsiate storočie	11
1.2 Kultúrny vývoj	14
1.2.1 Renaixenca (Znovuzrodenie)	15
1.2.2 Katalanizmus.....	16
1.3 Ekonomický vývoj	19
2 Ciele a metodika.....	24
3 Spoločenské dôsledky katalánskeho separatizmu	26
3.1 Katalánska politická scéna	26
3.1.1 Referendum o nezávislosti Katalánska.....	28
3.1.2 Predstavitelia súčasného katalánskeho separatizmu a predstavitelia jednotného Španielska.....	30
3.2 Spoločnosť.....	34
3.2.1 Dotazník	35
4 Ekonomické dôsledky katalánskeho separatizmu	41
4.1 Porovnanie vybraných ekonomických ukazovateľov v rokoch 2014-2019	41
4.1.1 HDP	41
4.1.2 Zahraničné investície.....	45
4.1.3 Nezamestnanosť	47
4.2 Presun firiem	49
4.3 Cestovný ruch.....	53
Záver.....	59
Zoznam použitej literatúry	61

Zoznam grafov a tabuliek

Graf I: Bydlisko respondentov dotazníka.....	36
Graf II: Názor respondentov na osamostatnenie Katalánska	37
Graf III: Názor respondentov na väznenie predstaviteľov referenda	37
Graf IV: Vývoj španielskeho HDP.....	42
Graf V: Medziročný rast španielskeho HDP	43
Graf VI: Medziročný rast katalánskeho HDP	44
Graf VII: Príliv PZI Španielsko	46
Graf VIII: Príliv PZI pre Katalánsko a Madrid	47
Graf IX: Zmeny v počte firiem v Katalánsku a v Madridskom spoločenstve.....	50
Graf X: Počet turistov prichádzajúcich do Katalánska	54
Graf XI: Výdavky turistov v Katalánsku	55
Graf XII: Počet turistov prichádzajúcich do Španielska	57
Graf XIII: Výdavky turistov v Španielsku	58
Tabuľka 1: Podiel na celkovom španielskom HDP	44
Tabuľka 2: Počet nezamestnaných v Španielsku a medziročné zmeny	48
Tabuľka 3: Presuny firiem v rámci Španielska	50

Úvod

Otázka separatizmu je v určitej forme prítomná v prípadoch mnohých krajín sveta. Na základe historických procesov pri vznikoch štátov sa na ich území nachádzali skupiny obyvateľstva, ktoré sa líšili od ostatných natoľko, že sa necítili byť plnohodnotnou súčasťou daného štátu. Ich odlišnosť môže spočívať v inom jazyku, národnosti, kultúre či náboženstve. Je preto možné očakávať, že takéto skupiny obyvateľstva budú chcieť vytvoriť vlastný, viac homogénny štát, v ktorom nebudú len jednou z menším. Pri snahe o vytvorenie vlastného štátu však takéto regióny musia zväžiť, či sú na to politicky a ekonomicky pripravené, no predovšetkým to, ako je to regulované vo vnútroštátnom a medzinárodnom práve. Tiež je dôležité ako by bola táto skutočnosť prijatá medzinárodným spoločenstvom, nakoľko neuznaný štát má veľmi obmedzené možnosti v politických či obchodných stykoch.

Avšak pravdepodobne najdôležitejším faktorom, ktorý má aj najväčší vplyv na možný úspech snáh o nezávislosť je postoj krajiny, od ktorej sa chce daný región odtrhnúť. Vo väčšine prípadov tieto snahy nie sú podporované ani predstaviteľmi ani ostatnými obyvateľmi krajiny, naopak, vyvíjajú veľké úsilie o to, aby ostala krajina jednotná. Väčšinou sú snahy o nezávislosť tvorené napríklad referendumi, demonštráciami, rôznymi nepokojmi, štrajkami, v krajných prípadoch aj ozbrojenými konfliktami. Práve tieto snahy môžu mať výrazný dopad na spoločnosť danej krajiny, na jej politické dianie či ekonomickú situáciu.

Inak to nie je ani v prípade Katalánska, v ktorom sa počas uplynulých rokov formovalo hnutie za jeho nezávislosť od Španielska a tento separatizmus sa stal bežnou súčasťou života jeho obyvateľov. Mnoho štúdií ale aj politických úvah sa zaoberá možnosťou nezávislého Katalánska a vplyvu jeho možného osamostatnenia na Katalánsko samotné, ale aj na zvyšok Španielska. S cieľom objasnenia menej skúmanej problematiky sa preto táto diplomová práca zameriava na skúmanie vplyvu katalánskeho separatizmu v jeho súčasnej podobe ako na Španielsko celkovo, tak aj na Katalánsko ako jeho súčasť.

Prvá kapitola je venovaná stručnému vývoju katalánskeho separatizmu po politickej, kultúrnej a ekonomickej stránke. Je dôležité poznať ako sa toto hnutie formovalo, nakoľko to do veľkej miery vplýva aj na súčasnú formu separatizmu. Zaznávanie Katalánska a katalánskeho jazyka centrálnou vládou Španielska počas devätnásteho a dvadsiateho storočia podporilo medzi Kataláncami utuženie ich kultúry a vzbudilo myšlienky osamostatnenia sa od zvyšku Španielska. Priaznivá katalánska ekonomická situácia napovedala, že aj ako samostatný štát by Katalánsko mohlo fungovať bez väčších problémov. Dobrá výkonnosť katalánskej

ekonomiky je aj do dnes považovaná za faktor, ktorý by potenciálnu nezávislosť mohol podporiť.

V druhej kapitole budeme skúmať vplyv katalánskeho separatizmu na súčasnú spoločenskú situáciu v Katalánsku a v celom Španielsku. Vzhľadom na to, že katalánsky separatizmus je veľmi obšírny pojem a zahŕňa mnoho udalostí, pre potreby tejto práce a zistenie jeho vplyvu na súčasné Španielsko sme vybrali konkrétnejšiu udalosť, ktorú považujeme za vyvrcholenie katalánskych separatistických snáh. Touto udalosťou bolo referendum za nezávislosť Katalánska v roku 2017. Referendum zhmotňuje úsilie separatistov, ktoré sa vyvíjalo posledné dve storočia. Z tohto dôvodu v druhej kapitole opisujeme priebeh a dôsledky referenda a tiež úlohu jeho organizátorov, ktorých môžeme zároveň považovať za predstaviteľov súčasného katalánskeho separatizmu. V kapitole ďalej približujeme vplyv týchto snáh na bežný život obyvateľov a na spoločnosť ako celok. Pre objektívnejšie posúdenie spoločenského vplyvu sme zisťovali postoje obyvateľov Španielska pomocou dotazníku.

Tretia kapitola je zameraná na ekonomické dôsledky katalánskeho separatizmu na súčasné Španielsko. Podobne ako v predchádzajúcej kapitole sme považovali referendum z roku 2017 a následné udalosti za vyvrcholenie súčasného katalánskeho separatizmu a budeme skúmať ich vplyv na vývoj rôznych ekonomických ukazovateľov. Budeme posudzovať mnohé veličiny na celoštátnej úrovni a aj na úrovni Katalánska a pokúsime sa zhodnotiť, nakoľko bola ekonomika zasiahnutá týmito udalosťami.

1 Historický vývoj katalánskeho separatizmu

Pre pochopenie súčasnej situácie v Katalánsku a jej vplyvu na Španielsko je nutné priblížiť si vývoj tohto separatistického hnutia. Nasledujúca kapitola opisuje vývoj z troch hľadísk, a to z politického, kultúrneho a ekonomického od devätnásteho storočia.

1.1 Politický vývoj

Katalánsko už od stredoveku tvorilo autonómnu súčasť vtedajšieho Aragónskeho kráľovstva spolu s ostatnými kniežatstvami a územiaми, ktoré do kráľovstva patrili. Druhé veľké kráľovstvo na pyrenejskom polostrove, Kastília, začalo koncom pätnásteho storočia so zámorskými výpravami a postupným vytváraním kolónií. Toto spôsobilo, že pozornosť bola viac upriamená na získavanie nových území, než na integráciu a spoločný rozvoj už existujúcich. Jednotlivé súčasti týchto kráľovstiev sa tak rozvíjali s malým vplyvom na seba a v každej z nich mala veľkú šancu na rozvoj individuálna národná identita.¹

Napriek tomu, že sa katalánska kultúra a spoločnosť odlišovali od iných na území Španielska už od nepamäti, snahy o separatizmus s významným politickým vplyvom sa objavujú až posledné dve storočia. V pokračovaní tejto kapitoly si priblížime tento vývoj v devätnástom a dvadsiatom storočí.

1.1.1 Devätnáste storočie

Počiatky súčasného katalánskeho separatizmu môžeme sledovať na začiatku devätnásteho storočia vplyvom rôznych udalostí. Jednou z nich bola aj Veľká francúzska revolúcia, ktorá výrazne ovplyvnila budúcnosť mnohých európskych krajín. Priniesla myšlienky liberalizmu, demokracie a národného povedomia. Nasledujúcou udalosťou bola španielska vojna za nezávislosť, ktorá vypukla s cieľom oslobodiť Španielsko od vplyvu Francúzska.²

V roku 1807 vnikli napoleonské vojská na územie Španielska, ktoré tadiaľ mali len prechádzať, aby sa dostali do Portugalska. Počas tohto presunu začali obsadzovať aj strategické

¹ GONZALES B., A. Lengua, identidad y nacionalismo en Cataluña durante la transición. In Revista de antropología social. 1997. s. 110-112

² FUERTES V., J. Raíces del dispartado separatismo catalán. In El economista. 2019. Dostupné online: <https://www.eleconomista.es/opinion-blogs/noticias/10246458/12/19/Raices-del-dispartado-separatismo-catalan-.html>

body v Španielsku, a tým začala francúzska okupácia. Napoleon Bonaparte napokon dosiahol abdikáciu španielskeho kráľa v prospech svojho brata Jozefa, ktorý bol na čele Španielska od júna 1808 do decembra 1813 ako Jozef I. Hneď po jeho dosadení na trón v roku 1808 vypuklo povstanie proti francúzskej nadvláde, ktoré vyvrcholilo do vojny o nezávislosť.³

Po vojne nastala otázka, kto sa stane novým kráľom Španielska po Ferdinandovi VII. Proti sebe sa postavili jeho dcéra Izabela a brat Carlos. Carlos bol zástancom absolutizmu a konzervatívcov s veľkou podporou Katalánska. Naopak Izabela patrila k liberálnemu táboru a bola pripravená prijať nové reformy. Tieto dva tábory boli postavené voči sebe nie len kvôli otázke trónu, ale aj kvôli protichodným ideológiám a strety medzi nimi pokračovali aj po tom, čo Španielsko získalo nového panovníka. Tým sa stala Izabela v roku 1833, avšak vzhľadom na jej nízky vek bola vo vládnutí počas nasledujúcich 10 rokov zastúpená a sama sa moci ujala až v roku 1843 a vládla ako Izabela II. Vzhľadom na to, že Katalánci podporovali jej rivala, vznikol tak ďalší rozdeľujúci prvok medzi nimi a zvyškom Španielska.³

V roku 1870 bola založená Jove Catalunya, prvá katalánska politická asociácia, s patriotským charakterom, ktorá pôvodne vznikla ako literárne združenie. S touto organizáciou sympatizovali aj prívrženci konzervatívneho hnutia. O päť rokov neskôr bola však rozpustená, no začali vznikať mnohé iné združenia, ktoré presadzovali katalánske záujmy.⁴

Mnoho z týchto združení bolo spojených v roku 1891 do jednej únie, a tá sa volala Unió Catalanista. Medzi jeho charakteristické znaky patrili konzervativizmus, odmietanie parlamentarizmu a liberalizmu. Napriek jednoznačnému zameraniu, únia nepresadzovala nezávislosť, len väčšiu autonómiu v rámci Španielska. Toto katalánske hnutie fungovalo do roku 1936, kedy vypukla španielska občianska vojna.⁵

1.1.2 Dvadsiate storočie

Jedným z prvých dôležitých úspechov pre katalánsky nacionalizmus po politickej stránke bolo vydanie kráľovského dekrétu v roku 1913. Na základe toho sa mohli španielske provincie združovať a spolupracovať na správnej úrovni.⁶ Túto možnosť nepriamej decentralizácie však využili len katalánske provincie a vytvorili tak Mancomunitat de

³ PEREZ, J. – VALDEON, J. Historia de España. 2011. s.378-393

⁴ ZANTEDESCHI, F. The Antiquarians of the Nation: Monuments and language in 19th century Rousillon. 2019. s. 221

⁵ TORNAFOCH, X. Catalanisme, carlisme i republicanisme a Vic (1899-1909). 2002. s. 44

⁶ Španielsko sa delí na 50 provincií, z toho 4 tvoria Katalánsko.

Catalunya, spoločnú správnu jednotku. Dekrét nebol v platnosti dlho a už v roku 1925 ho diktátor Miguel Primo de Rivera zrušil, a tým sa rozpadla aj Mancomunitat.⁷

Režim diktátora Prima de Riveru sa snažil potlačiť akékoľvek náznaky katalánskeho nacionalizmu. Boli zrušené nie len politické, ale aj spoločenské organizácie a inštitúcie. Zasiahnutá bola aj cirkev, pretože viacerí jej predstavitelia boli obvinení zo separatizmu. Okrem toho bolo zakázané používanie katalánčiny a katalánskej vlajky na úradoch a vo verejnom živote. Prirodzenou reakciou Kataláncov bolo vzoprieť sa voči utláčaniu, čo v niektorých sférach vyústilo do radikálnych činov. Najaktívnejšou v tomto smere bola politická a polovojenská organizácia Estat Catalá, ktorá bojovala proti diktátorskému režimu a usilovala o nezávislosť a vyhlásenie samostatnej republiky. Zorganizovali aj neúspešný atentát na kráľa Alfonza XIII, či vytvorili menšiu armádu, ktorá mala pomôcť pri vyhlásení Katalánskeho štátu, avšak ani tento pokus nebol úspešný a všetky separatistické hnutia boli znova potlačené.⁸

Po páde Prima de Riveru sa opäť začali obnovovať organizácie presadzujúce rôzne stupne autonómie a nezávislosti Katalánska. Spojením Estat Catalá s ďalšími dvomi hnutiami bola vytvorená politická strana Republikánska ľavica Katalánska, ktorá od začiatku svojho fungovania žala úspechy. Prvým bolo jednoznačné víťazstvo v komunálnych voľbách v roku 1931. O rok neskôr bol španielskym parlamentom schválený Štatút o autonómii Katalánska, vďaka ktorému sa Katalánsko stalo autonómnym regiónom v rámci Španielska, a zároveň bol vytvorený katalánsky parlament s plnou zákonodarnou mocou. Vzápätí boli uskutočnené parlamentné voľby, ktoré vyhrala práve Republikánska ľavica Katalánska a vytvorila koalíciu s Katalánskou socialistickou úniou.⁹

Jedným zo zakladateľov Republikánskej ľavice Katalánska bol aj Lluís Companys, ktorý sa neskôr stal aj predsedom strany. Bol jedným z najvýznamnejších predstaviteľov katalánskeho nacionalizmu a separatizmu. V roku 1934 sa stal prezidentom Generalitat de Catalunya, orgánu, ktorý plnil funkciu katalánskej vlády.¹⁰

Štatútom o autonómii Katalánska z roku 1932 bolo fungovanie tejto inštitúcie obnovené. Kvôli nasledujúcej občianskej vojne a ďalšiemu diktátorskému režimu však

⁷ DOMINGUEZ, J. M. Cuanto más grande, mejor. In Estudios humanísticos: Historia. 2007. s.227-243

⁸ MONTAGUT, E. La represión de Primo de Rivera en Cataluña. In Nueva Tribuna. 2017. Dostupné online: <https://www.nuevatribuna.es/articulo/historia/represion-primo-rivera-cataluna/20171024173632144670.html>

⁹ Esquerra Republicana. Proclamació de la república. Dostupné online: <https://www.esquerra.cat/ca/historia-esquerra-proclamacio-de-la-republica>

¹⁰ Parlament de Catalunya. Lluís Companys. Dostupné online: <https://www.parlament.cat/pcat/parlament/presidents/lluis-companys/>

Generalitat nemohla vykonávať svoje funkcie naplno, istý čas pôsobila v exile a úplne obnovená bola až s nastolením demokracie.¹¹

Dôvodov, kvôli ktorým vypukla občianska vojna bolo mnoho a dali by sa rozdeliť do niekoľkých kategórií. Jednou z nich boli ekonomické dôvody. Španielsko malo v tom čase nedostatočne rozvinuté hospodárstvo zamerané prevažne na poľnohospodárstvo. Väčšina pôdy však patrila cirkvi a bohatým vrstvám, čo spôsobovalo veľké nerovnosti, ktoré často ústili do konfliktov. Medzi spoločenskými dôvodmi najviac vynikalo delenie spoločnosti na ľavicovú a pravicovú a tieto dva tábory prichádzali do ostrých stretov. Poslednou skupinou boli separatistické dôvody. Nielen Katalánsko ale aj iné regióny, ako napríklad Baskicko, sa usilovali o autonómiu. Všetky tieto dôvody výrazne destabilizovali Španielsko nielen na spoločenskej ale aj na politickej úrovni, a to viedlo k vojne, ktorá začala neúspešným pokusom o puč v roku 1936.¹²

O štátny prevrat sa pokúsili konzervatívni národnári patriaci k pravici s podporou fašistických režimov Talianska a Nemecka. Na druhej strane stála vtedajšia ľavicová vláda tvorená republikánmi s podporou Sovietskeho zväzu. Napriek počiatočnému neúspechu si povstanci pomerne rýchlo podmanili veľkú časť územia.

V Katalánsku sa tamojšej vláde podarilo odolávať pokusom o prevrat, a tak ostalo územie až do polovice roku 1938 pod kontrolou republikánov. Nakoniec však bolo aj Katalánsko podmanené povstaleckou armádou vedenou generálom Franciscom Francom, ktorý sa po víťazstve v tejto vojne stal hlavou štátu. Toto víťazstvo znamenalo pre Katalánsko zrušenie autonómie a obmedzenie katalánčiny len na používanie v neoficiálnych stykoch.¹³

Tieto obmedzenia však neboli namierené vyslovene proti Katalánsku. Rovnako bolo zakázané používanie iných jazykov okrem španielčiny vo verejnom živote ako na úradoch, školách, či v zamestnaniach. F. Franco sa snažil o jednotné Španielsko, a preto aj akékoľvek separatistické hnutia a formy autonómie boli zakázané na celom území krajiny.

Ku koncu vládnutia F. Franca bola v roku 1971 vytvorená organizácia Assemblée de Catalunya ako katalánska opozícia voči režimu. Združovala viaceré politické platformy, študentské a občianske hnutia a pracovné skupiny. Ich sloganom bolo „Llibertat, Amnistia i Estatut d'Autonomia“ (Sloboda, amnestia a štatút o autonómii), chceli tak dosiahnuť slobodu

¹¹ Government of Catalonia. The origins of the Generalitat. Dostupné online: <https://catalangovernment.eu/catalangovernment/government/origins-generalitat>

¹² PEREZ, J. – VALDEON, J. Historia de España. 2011. s.496

¹³ PAGÉS, P. War and revolution in Catalonia 1936-1939. 2007

pre Katalánsko a amnestie pre politických väzňov. Posledná časť sloganu odkazuje na štatút, ktorý v roku 1932 prisľúbil Katalánsku autonómiu, no v roku 1939 bol F. Francom zrušený, a preto sa organizácia usilovala o jeho obnovu.¹⁴

Toto obdobie bolo pre väčšinu katalánskych organizácií typické najmä sústredením sa na znovunadobudnutie autonómie a snahy o nezávislosť boli minimálne. V roku 1978 bola založená teroristická skupina Terra Lliure (Slobodná zem), ktorej cieľom bolo práve dosiahnuť nezávislosť Katalánska. Bola inšpirovaná teroristickou organizáciou ETA, ktorá rovnako pôsobila na území Španielska a usilovala o nezávislosť regiónu Baskicko na severe krajiny. Terra Lliure počas jej fungovania spáchala viac ako 200 atentátov s množstvom zranených a jednou obeťou, no v roku 1991 bola rozpustená.¹⁵

Rok 1979 znamenal naplnenie snáh o obnovu platnosti Štatútu o autonómii, po tom, ako bol nový text štatútu schválený parlamentom a aj katalánskym referendom. Jeho znenie bolo pozmenené oproti verzii z roku 1932 a zakotvil tak dôležité prvky katalánskej identity, napríklad Katalánci boli prvýkrát definovaní ako národ a katalánčina bola uznaná ako ich vlastný jazyk a tiež, popri španielčine, ako úradný jazyk niektorých častí Španielska.¹⁶

Vďaka tomu, že bol tento štatút opäť v platnosti a tomu, že bola nastolená demokracia po diktátorskom režime, bola obnovená aj Generalitat a vypísané prvé voľby, ktoré sa uskutočnili v roku 1980. Voľby vyhrala koalícia dvoch strán Convergència y Unió (Konvergencia a únia) na čele s Jordim Pujolom, ktorého zároveň zvolili za prezidenta Generalitatu. Táto koalícia, presadzujúca katalánsky nacionalizmus, bola s rovnakým lídrom zvolená ešte šesťkrát, a tak bola vo vláde až do roku 2003.¹⁷

1.2 Kultúrny vývoj

Katalánsky separatizmus sa nevyvíjal len na politickej úrovni, ale bol do veľkej miery ovplyvnený a formovaný aj kultúrnym dianím. V nasledujúcej kapitole sa budeme venovať

¹⁴ TORTELLA, G. Catalonia in Spain: History and myth. 2017. s.177

¹⁵ LLORENS, C. Els cent anys d'independentisme català en 10 punts. In Sapiens. 2019. Dostupné online: https://www.sapiens.cat/temes/catalunya/el-somni-d-una-catalunya-lliure_17719_102.html

¹⁶ SEGURA, A. La Transición: 1977-1982. In El Mundo. 2014. Dostupné online: <https://www.elmundo.es/la-aventura-de-la-historia/2014/09/11/540d608c22601d01418b456c.html>

¹⁷ MATAS D., J. – RENIU V., J. La política de las coaliciones en Cataluña. In Revista Española de Ciencia Política. 2003. s.83-112

trom elementom z kultúrnej sféry, ktoré boli významné pre dotváranie katalánskej identity a podnietili myšlienky separatizmu.

Katalánska kultúra sa vyvíjala bez väčších zásahov a ovplyvňovania od centrálnej vlády po dlhé storočia. Po prvýkrát sa stalo prioritou zjednocovanie Španielska aj po kultúrnej a jazykovej stránke až v osemnástom storočí, keď sa na čelo krajiny vrátili Borbónovci a menšinové jazyky spolu s katalánčinou boli odstránené z oficiálneho verejného života a jediným úradným jazykom sa stala španielčina. Vzhľadom na nízku mieru zapojenia bežných ľudí do verejnej sféry v tom období, na každodenný život obyvateľstva to nemalo veľký vplyv, keďže tam sa používal neformálny hovorený jazyk. Väčšiu hrozbu pre menšinové jazyky predstavovali nové zákony o vzdelávaní z polovice devätnásteho storočia, pretože ráтали s jediným vyučovaním jazykom pre všetky školy na celom území krajiny, a tým bola španielčina. Tieto zákony sa nakoniec v tom čase nepodarilo zaviesť a obdobie utláčania iných jazykov ako španielčiny vystriedal v Katalánsku koncom storočia prúd *Renaixenca*. Vďaka nemu sa mohla katalánčina opäť rozvíjať a vrátiť sa do všetkých oblastí spoločenského života.¹⁸

1.2.1 *Renaixenca (Znovuzrodenie)*

La *Renaixenca* (Znovuzrodenie), bolo hnutie, ktoré malo za úlohu spraviť katalánčinu literárnym jazykom a tvoriť tak národnú katalánsku literatúru. Vďaka tomuto hnutiu sa šírilo povedomie o autonómnej kultúre Katalánska, ktorá bola predovšetkým založená na odlišnom jazyku. Aj toto malo výrazný vplyv na rastúce národné cítenie Kataláncov a viac ich to oddľalovalo od španielsky hovoriacej väčšiny. Za jeden z prvých impulzov pre toho hnutie sa považuje dielo *Pàtria* (Vlast'), ktoré v roku 1833 napísal Bonaventura Carles Aribau, tento proces bol dlhodobý a isté snahy pre jeho rozvoj začali už v osemnástom storočí s Osvietenstvom.¹⁹

Tejto snahe napomohlo aj založenie rovnímenného časopisu *La Renaixenca*, ktorý vyšiel po prvýkrát v roku 1871. Vydanie časopisu bolo iniciované, riadené aj financované členmi hnutia *Jove Catalunya*, ktorá aj jeho prostredníctvom šírila myšlienky katalánskeho nacionalizmu. *La Renaixenca* bola písaná výhradne v katalánčine a propagovala katalánsku

¹⁸ GONZALES B., A. Lengua, identidad y nacionalismo en Cataluña durante la transición. In *Revista de antropología social*. 1997. s. 113-114

¹⁹ La literatura catalana a Internet. *La Renaixenca*. Dostupné online: <https://llettra.uoc.edu/en/period/la-renaixenca/detall>

kultúru a hodnoty z apolitického pohľadu, avšak nedá sa vylúčiť ideologický charakter obsahu.²⁰

Významnou demonštráciou hnutia bola výstava výtvarného a industriálneho umenia, ktorá sa uskutočnila v roku 1888 v Barcelone. Je označovaná aj ako zhmotnenie nacionalistického zápalu, rastúceho sebavedomia Kataláncov a ich túžbe po autonómii. Išlo o dôležitý projekt, ktorý umožnil pritiahnúť pozornosť k Barcelone a Katalánsku ako celku, jeho umeniu a kultúre. Výstava sa symbolicky uskutočnila na mieste, kde bola zbúraná Citadela, obraz dominancie Madridu nad Katalánskom.²¹

V polovici dvadsiateho storočia bola Renaixenca nepopierateľne prítomná v každodennom živote v Katalánsku, v médiách a šírila sa aj vlastnými kanálmi, ktoré si predstavitelia hnutia sami tvorili. Rátali s podporou významných inštitúcií ako Kráľovská akadémia krásnej literatúry či Univerzita v Barcelone a niektorých sektorov katolíckej cirkvi. Aj vďaka tomu sa hnutiu podarilo rozšíriť svoje pôsobenie a propagáciu katalánskej identity aj na iné odvetvia, okrem literatúry to boli napríklad filozofia, veda, umenie a právo.²⁰

1.2.2 Katalanizmus

Významným elementom pre národné cítenie Kataláncov je katalanizmus, hnutie, ktoré sa zameriava a vyzdvihuje hodnoty, ktoré tento národ odlišujú od iných a vytvárajú tak jeho identitu. Je možné ho pozorovať v dvoch rovinách, a to na úrovni národného cítenia alebo pocitu, ktorý sa pôsobením viacerých národných hnutí postupne stal masovým a na úrovni činu, s prirodzenou tendenciou k politizácii, ktorá kladie národ do stredu spoločných verejných záujmov. Katalanizmus sa v oboch úrovniach vyvíjal pôsobením viacerých faktorov od osemnásteho storočia.²²

Okrem už spomínaných národných hnutí môžeme medzi ďalšie faktory zaradiť pôsobenie dôležitej skupiny inteligencie počas obdobia Renaissance, fungovanie politického prúdu s vôľou postaviť sa voči centralizmu, či síce krátka, ale významná existencia

²⁰ GÓMEZ A., P. Historia del periodismo español: De la revolución de Septiembre al desastre colonial. 1971

²¹ ROBINSON, H. W. – FALGAS, J. – BELEN L., C. Barcelona and Modernity: Picasso, Gaudí, Miró, Dalí. 2006. s. 8-9

²² CASASSAS Z., J. El catalanismo durante la segunda república (1931-1939). In Bulletin d'Histoire Contemporaine de l'Espagne. 2017. s.119-133

Mancomunitat de Catalunya, v rámci ktorej sa podarilo spojiť všetky katalánske regióny do jedného správneho celku.

V druhej polovici devätnásteho storočia sa v rámci katalanizmu začali šíriť aj jeho symboly. Keďže išlo o nacionalistické hnutie, používanie národných symbolov spoločnosť viac spájalo a zosilňovalo to pocit spoločnej identity. Medzi ne patrili vlajka, hymna, deň vlasti, národný tanec La Sardana a dvaja patróni Katalánska, svätý Juraj a Panna z Montserratu, z ktorých väčšina už existovala aj pred týmto obdobím v ľudovej kultúre.

Katalánska vlajka, alebo aj Senyera, sa skladá zo štyroch červených pásov na žltom pozadí. Jej vznik sa datuje do stredoveku a jej súčasný vzhľad sa odvtedy nezmenil. Hymnou je skladba Els Segadors zložená koncom devätnásteho storočia na základe ľudovej piesne o povstaní a následnej bitke, do ktorej bolo Katalánsko zapojené počas Tridsaťročnej vojny. Jej text sa v priebehu rokov menil, až kým v roku 1899 dosiahol svoju súčasnú podobu. Trojicu hlavných symbolov uzatvára deň vlasti, národný sviatok Katalánska, alebo aj deň Katalánska, ktorý sa slávi jedenásteho septembra. Pripomína deň, kedy v roku 1714 Barcelona padla do rúk Francúzska a Španielska počas Nástupníckej vojny o španielsky trón. Stalo sa tak po trinásťmesačnom obliehaní mesta, počas ktorého jeho obyvatelia odolávali útokom, a tak sa toto hrdinstvo stalo symbolom sily Katalánska, ktorá sa dodnes oslavuje. Tieto tri symboly sú uvedené v článku 8 Štatútu o autonómii Katalánska z roku 2006.²³

Okrem symbolov katalanizmu a Katalánska, ktoré sú uvedené v Štatúte o autonómii Katalánska môžeme medzi významný symbol zaradiť aj samotný katalánsky jazyk. Podobne ako pre iné národy, aj pre Kataláncov je jednou z najdôležitejších charakteristík jazyk. Spája ľudí hovoriacich rovnakým, a zároveň ich odlišuje od tých, ktorí používajú iný jazyk, čím vytvára dojem „my a oni“. Ide o dôležitý prvok, na ktorom je z veľkej časti postavená národná identita a kultúra. Ako už bolo spomenuté v predchádzajúcich častiach kapitoly, katalánčina bola viackrát zaznávaná a bolo zakázané ju používať vo verejnom živote počas posledných troch storočí, nakoniec sa ju vždy podarilo vrátiť do každej sféry spoločenských stykov.

V súčasnosti sa katalánčinou rozpráva v rámci Španielska okrem Katalánska aj na Baleárskych ostrovoch, v autonómnom spoločenstve Valencia a v časti Aragónska, mimo Španielska v Andorre, na juhu Francúzska a na Sardínii v Taliansku. Na toto územie, ktoré tvorí 68 730 km² sa začala postupne šíriť už od ôsmeho storočia, kedy sa začala vyvíjať z ľudovej latinčiny, podobne ako španielčina. Prvé písané texty v katalánčine pochádzajú z dvanásteho

²³ UTRERA D., D. Cultura y civilización catalanas. 2014. s. 136-140.

storočia, medzi ne patrí aj *Les Homilies d'Organya*, prvé literárne dielo. Významný rozmach zaznamenala medzi trinástym a šestnástym storočím, nielen v literárnom smere ale aj ako jazyk správy a vlády. Toto bolo obdobie, kedy Aragónsko, ktorého súčasťou bolo aj Katalánsko, začalo s expanziou v Stredozemnom mori, a preto sa katalánčinou hovorí aj na Sardínii. Prvý úpadok nastal počas Renesancie a Baroka, kedy sa prestala využívať v umeleckej literatúre, no ostala jazykom administratívy a jazykom ľudu.²⁴

Začiatkom dvadsiateho storočia sa rozbehla inštitucionalizácia katalánskeho jazyka. V rámci hnutia katalanizmu sa dostal do škôl ako vyučujúci jazyk, do administratívy a boli vytvorené viaceré inštitúcie na podporu a propagáciu jazyka. Medzi ne patrí Inštitút katalánskych štúdií či Prvý medzinárodný kongres katalánskeho jazyka, ktorý sa uskutočnil v roku 1907. Dôležitým krokom bolo vydanie slovníkov, pravidiel pravopisu a gramatiky medzi rokmi 1913 a 1962. Od roku 1939 bola počas vlády diktátora F. Franca katalánčina opäť vylúčená z každej sféry verejného života. Toto sa zmenilo až v roku 1979 vydaním Štatútu o autonómii Katalánska, ktorý potvrdil katalánčinu ako oficiálny jazyk územia a vrátil ju do všetkých inštitúcií, kde sa používa aj v súčasnosti.²⁴

Od momentu, kedy sa vydal spomínaný Štatút sa začala normalizácia jazyka, ktorá spočívala v tom, že sa pomocou zákonov a iných právnych predpisov zabezpečila stabilita používania katalánčiny ako v politických inštitúciách, tak aj v spoločenských, aby sa predišlo situácii, v ktorej by bola katalánčina opäť nahradená španielčinou. Aj preto bola v tomto období katalánčina považovaná nie len ako charakteristický a jedinečný prvok Katalánska, ale aj ako nástroj spoločenskej súdržnosti a inklúzie všetkých obyvateľov na tomto území. V rámci normalizácie boli zavedené aj isté programy pre vyučovanie jazykov na školách, ktoré zahŕňali podporu udržiavania katalánčiny ako domáceho jazyka pre katalánsky hovoriacich žiakov, a zároveň jej začlenenie do výučby španielsky hovoriacich žiakov. Takéto kroky však spustili aj negatívne reakcie, najmä od centrálnej vlády, ktorá pripomínala, že Španielsko je krajina s jedným oficiálnym jazykom, a tým je španielčina, ale aj od iných inštitúcií a médií.²⁵

²⁴ Generalitat de Catalunya. *El català, llengua d'Europa*. 2009. s.4-17

²⁵ PUJOL B., M. *Política lingüística: lengua, cultura e identidad, el ejemplo de Cataluña*. In *Amnis*. 2013. s.7-10. Dostupné online: <https://journals.openedition.org/amnis/2061?lang=en#quotation>

1.3 Ekonomický vývoj

Priemyselná revolúcia z osemnásteho storočia bola začiatkom obdobia obrovských zmien v jednotlivých hospodárstvach krajín Európy. Tieto zmeny sa prirodzene udiali najprv v rozvinutejších krajinách, no postupne sa pridali aj tie menej rozvinuté, ktoré od nich často kopírovali nové procesy, stroje a mechanizmy. Jedným z takýchto príkladov je aj Španielsko a konkrétne Katalánsko, kde sa rozvíjal textilný priemysel po vzore Anglicka. Vzhľadom na to, že to bolo najdôležitejšie priemyselné odvetvie Katalánska s významnou úlohou aj vo zvyšku Španielska dodnes, bude nasledujúca časť kapitoly zameraná predovšetkým na textilný priemysel.

Katalánska industrializácia bola výrazne ovplyvnená vtedajšími španielskymi kolóniami v Severnej Amerike. Tieto kolónie boli významným dodávateľom mnohých surovín, ktoré sa v Španielsku ďalej spracovávali, predávali a spotrebúvali. Okrem kávy, cukru či tabaku bola dôležitou surovinou bavlna, najmä pre Katalánsko, keďže veľká časť bavlny, ktorá sa spracovávala v katalánskych továrňach pochádzala z týchto kolónií, konkrétne z New Orleans a Charlestonu. Katalánsko sa tak postupne stalo jedným z najvýznamnejších regiónov textilného priemyslu s Barcelonou ako hlavným mestom produkcie v rámci južnej Európy²⁶

Tento proces však nebol jednoduchý a čelil viacerým problémom. Jedným z nich bola konkurencia zo strany Anglicka, kde boli náklady na spracovanie bavlny a výrobu textilných tkanín nižšie vďaka vyššiemu stupňu technologického pokroku, čo spôsobilo výrazne nižšie ceny oproti tým katalánskym. Ďalším faktorom, ktorý spôsoboval vyššiu cenu bol nedostatok nerastných surovín ako uhlie a železo, ktoré boli nevyhnutné pre industrializáciu akéhokoľvek priemyslu a bolo potrebné ich dovážať. Z týchto dôvodov bol v Katalánsku zavedený protekcionizmus zameraný na textilný priemysel, ktorý sa javil ako potenciálne úspešný. Bol zakázaný import tkanín z Anglicka, nie len do Španielska, ale aj do vtedajších španielskych kolónií. Negatívom bolo, že takto nemohol španielsky textil expandovať na zahraničné trhy, kvôli jeho nekonkurencieschopnej vysokej cene. Drahému katalánskemu textilu pomohol technologický pokrok. Vďaka inováciám medzi spracovateľskými strojmi a znižujúcim sa výrobným nákladom začala aj cena konečného produktu, teda bavlnenej tkaniny klesať a vyrovnávať sa cenám na európskom trhu.²⁷

²⁶ LLODRÁ, J. M. On textiles, colonies and indians: A tale from across the seas. In Datatextil. 2016. s.24-34. Dostupné online: <https://www.raco.cat/index.php/Datatextil/article/view/319798>

²⁷ PRAT S., M. La exportación de la industria aldonera catalana. 2009. s.1-3. Dostupné online www.usc.es/estaticos/congresos/histec05/b4_prat_sabartes.pdf

Na zahraničné trhy sa katalánska textilná výroba dostala vo väčšej miere až počas prvej svetovej vojny. Krajiny zničené vojnou boli odkázané na import surovín a hotových výrobkov z tých častí Európy a sveta, ktoré vojna nezasiahla do takej miery. Medzi tieto krajiny patrilo aj Španielsko, čo odštartovalo obdobie bohatstva a ďalšieho rozvoja okrem textilného aj hutníckeho priemyslu a bankového sektora. Najvýznamnejším trhom pre export bolo Francúzsko a najvýznamnejším textilným produktom boli predovšetkým deky určené na vojenské účely. Veľký nárast v exporte nastal v roku 1916 a vrchol bol dosiahnutý o tri roky neskôr. Bohatstvo získané z exportu textilu bolo dômyselne investované do ďalšieho rozvoja tohto priemyslu, najmä do nákupu moderných strojov na spracovanie bavlny a výroby tkanín.²⁸

Rast exportu spolu s ďalšími dôvodmi ako rozvoj infraštruktúry, technologický pokrok v rôznych sektoroch, či znižovanie závislosti na drahom importe uhlia spôsobili rast blízko európskemu priemeru na úrovni 5,5% meraný indexom priemyselného rastu²⁹ v rokoch 1922 až 1929. Tento rast sa však neudržiaval dlho a kríza v tridsiatych rokoch, nasledujúca občianska vojna a neúspešná hospodárska politika autarkie diktátora F. Franca mali ničujúce následky pre španielsku ekonomiku ako celok, keďže hodnoty spomínaného indexu v rokoch 1929 až 1935 boli záporné na úrovni -0,36% a následne až do roku 1950 bol rast len veľmi mierny, blízky stagnácii na úrovni 0,58%. Bližší pohľad na tento index podľa sektorov ukazuje, že textilný priemysel spolu s obuvníckym dosahovali len minimálny rast, tiež podobný stagnácii.³⁰

Postupné otváranie ekonomiky a zmeny v hospodárskej politike začali v päťdesiatych rokoch a boli ukotvené v Pláne stabilizácie z roku 1959. Pozitívne výsledky nepriniesol okamžite, pretože aj inflácia aj nezamestnanosť, ktoré boli hlavnými problémami sa držali vysoko až do roku 1961. Následne však nastalo obdobie, ktoré sa označuje aj ako ekonomický zázrak v Španielsku, vyznačujúce sa výrazným rastom ekonomiky. Konkrétne pre Katalánsko malo otváranie ekonomiky veľmi pozitívne účinky, najmä vďaka zahraničným investíciám a investíciám zo zvyšku Španielska, ktoré do regiónu začali prúdiť. Medzi hlavné dôvody toho, prečo bolo práve Katalánsko zaujímavé pre investorov patria nízke mzdy pracovníkov, neexistencia odborov a špecializácia katalánskych pracovníkov. Okrem toho prispel aj fakt, že F. Franco považoval Katalánsko za továreň Španielska a podporil výstavbu nových podnikov na jeho území. Investície boli zamerané hlavne na metalurgický a chemický priemysel a textilný priemysel sa dostával postupne do úzadia. Nové spoločnosti, ktoré prichádzali do

²⁸ BALIBREA G., A. M. La imposición extraordinaria de guerra en España. 1997. s.77-79

²⁹ Index priemyselnej produkcie podľa Alberta Carrerasa v: A. Carreras, 'La producción española, 1842–1981: construcción de un índice anual', in *Industrialización española: estudios de historia cuantitativa*

³⁰ HARRISON, J. – CORKILL, D. Spain: A modern european economy. 2004. s.71-73

Katalánska značne znížili nezamestnanosť a ponúkali stále nové pracovné miesta čo spôsobilo významnú imigráciu do Katalánska z ostatných regiónov Španielska. Fakt, že veľká časť nových investícií bola zo zvyšku Španielska upevnil vzájomné ekonomické väzby a ekonomickú závislosť.³¹

Ďalšou udalosťou, ktorá výrazne ovplyvnila aj katalánsku ekonomiku boli ropné šoky v sedemdesiatych rokoch, ktoré spôsobili hospodárske problémy pre veľkú časť sveta, spomalenie ekonomiky a krajiny boli nútené hľadať nové riešenia na obnovu hospodárstva. Jedným z dôsledkov tejto krízy bol začiatok procesu desindustrializácie a väčšie zameranie sa na sektor služieb v západných ekonomikách. Špeciálny vplyv mala kríza na odvetvia náročné na prácu, medzi ktoré patrilo aj textilné, kvôli zvyšujúcim sa výrobným nákladom plynúcich z vysokých cien za nerastné suroviny a pracovné náklady. Spôsobovalo to veľký tlak na firmy, pretože nie všetky obstáli v konkurencii na medzinárodnom trhu, čo viedlo k bankrotu mnohých z nich. Situáciu viac zhoršoval klesajúci dopyt po textilných výrobkoch nie len v Katalánsku, ale aj vo zvyšku Španielska.³²

Nádej na nápravu bola vložená do Plánu racionalizácie textilu, vydaného španielskou vládou vo forme kráľovského dekrétu v roku 1981. Podľa tohto dokumentu sa textilný priemysel v čase jeho vydania podieľal na 9% HDP a zamestnával 400 000 ľudí a tvoril tak veľmi dôležité odvetvie španielskeho hospodárstva, ktoré nutne potrebovalo nápravu. Bolo v ňom tiež vyzdvihnuté, že ak sa zavedú tie správne reformy, toto odvetvie má šancu stať sa významným hráčom v medzinárodnom prostredí, vďaka jeho dlhoročnej tradícii a skúsenostiam v oblasti inovácií, výroby a obchodu.³³

Plán mal tri hlavné ciele. Prvý sa týkal zlepšenia štruktúry výroby najmä prostredníctvom modernizácie výrobných zariadení. Nástroje, ktoré plán predstavoval na dosiahnutie tohto cieľa sú nasledovné: zavedenie štvrtej zmeny, zlepšenie finančnej a obchodnej štruktúry a prispôbienie sa zmenám v ponuke napríklad poskytnutím daňových výhod, úverov a dotácií na investície do fixných aktív. Druhým cieľom bolo posilnenie konkurencieschopnosti technológie, dizajnu, značiek, ale aj v rámci riadenia firiem. Posledný

³¹ MALUQUER M., J. Història econòmica de Catalunya: Segles XIX i XX, Barcelona. 1998

³² LLONCH C., M. – DEU B., E. Crisis económicas y desindustrialización del textil catalán. 2016. s.2-3. Dostupné online: <https://www.aehe.es/wp-content/uploads/2016/01/ComunicacioO%CC%82n-de-LLonch-y-Deu.pdf>

³³ Presidencia del Gobierno. Real Decreto de 3 de agosto, sobre medidas de reconversión del sector textil 2010/1981. Madrid, 1981

cieľ mal za úlohu udržať zamestnanosť v odvetví prostredníctvom sociálnych pôžičiek či možnosti rekvalifikácie.³⁴

Výsledky dosiahnuté nástrojmi v Pláne sa považujú za úspech, nakoľko bolo zaznamenané zlepšenie situácie v tomto sektore. Konkrétne čísla si môžeme uviesť na príklade pododvetvia s pleteným textilom, kde bolo investovaných 8% z celkových prostriedkov plánu najmä do modernizácie technológie a bol zaznamenaný rast produkcie 1,52% v období rokov 1980 až 1984.³⁵

Osemdesiate roky boli v Španielsku charakteristické prípravami na vstup do Európskeho spoločenstva (ES). Predvstupové rokovania boli zdĺhavé z viacerých dôvodov. Združenie zamestnávateľov lobovalo za dlhšie prechodné obdobie, vzhľadom na obavy z vplyvu, ktorý by mohlo mať zrušenie cieľ, niektoré španielske regióny sa bránili integrácii kvôli strachu z konkurencie, ktorá mala plynúť zo spoločného európskeho trhu, ale obštrukcie nastali aj zo strany Francúzska, pre ktoré predstavovalo Španielsko konkurenciu najmä v oblasti poľnohospodárskej výroby. Spomedzi regiónov patrilo Katalánsko k najlepšie pripraveným na vstup do spoločného trhu ES vďaka jeho ekonomickej rozvinutosti a bolo tak jasné za integráciu. Rokovania sa po čase podarilo úspešne ukončiť a v roku 1986 Španielsko vstúpilo do ES.³⁶

Po vstupe bola podobne ako ostatným krajinám aj Španielsku poskytnutá finančná podpora na výstavbu infraštruktúry, rozvojové projekty a znižovanie nerovností medzi regiónmi. Využívanie týchto prostriedkov v rámci španielskych regiónov bolo odvodené od stupňa ich samosprávy, teda regióny s väčším stupňom autonómie mali väčšiu slobodu v rozhodovaní, ako financie využiť. Katalánsko tak mohlo investovať do sektorov podľa vlastného uváženia, prioritou však v tomto období už nebol textilný priemysel, ale skôr chemický a elektrotechnický. Od deväťdesiatych rokov sa dá pozorovať istá regionálna špecializácia, kde sa Katalánsko spolu s Baskickom a Astúriou zameriavajú práve na priemyselné odvetvia, Madrid, Baleárske a Kanárske ostrovy na služby a regióny ako napríklad Galícia alebo Kastília na poľnohospodárstvo.³⁶

³⁴ ALONSO, I. El plan de reconversión textil será probado antes de que finalice el mes de julio. In El país. 1981. Dostupné online: https://elpais.com/diario/1981/06/14/economia/361317604_850215.html

³⁵ LLONCH C., M. – DEU B., E. Crisis económicas y desindustrialización del textil catalán. 2016. s.13. Dostupné online: <https://www.aehe.es/wp-content/uploads/2016/01/ComunicacioO%CC%82n-de-LLonch-y-Deu.pdf>

³⁶ HARRISON, J. – CORKILL, D. Spain: A modern european economy. 2004. s.185-189

Katalánske počiatkové nadšenie z integrácie do ES sa ukázalo ako opodstatnené a jeho ekonomika sa rozvíjala pozitívne aj naďalej. V roku 1986, teda v roku vstupu do ES tvorilo katalánske HDP 17,7%³⁷ z celkového španielskeho a tento podiel postupne rástol. O 10 rokov neskôr, v roku 1996 dosiahol až 19%³⁷, čo bola najvyššia dosiahnutá hodnota až do roku 2016. Od roku 2016 až do roku 2019 sa hodnoty pohybovali tesne nad 19%³⁸. Podiel katalánskeho HDP sa od vstupu do ES až do súčasnosti držal v stabilnom rozmedzí medzi 17 až 20%³⁸.

³⁷ Bolsa de Barcelona. Cataluña y España en cifras. 2013. s.25. Dostupné online: <http://www.borsabcn.es/aspx/Comun/verPDF.aspx?fich=j%2B4lZfLMVPwq8g8qRRImqkidhP0BYRKbM6iFUkjiwB4FsaeFr8oANsmOrgaJmE8qU>

³⁸ Instituto nacional de estadística: PIB a precios de mercado. 2019. Dostupné online: https://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736177057&menu=resultados&idp=1254735576581

2 Ciele a metodika

Hlavným cieľom tejto diplomovej práce je analýza katalánskeho separatizmu a jeho dôsledkov pre súčasné Španielsko a v rámci neho aj pre Katalánsko samotné. Pre splnenie tohto cieľa sme vybrali časový rámec medzi rokmi 2014 až 2019, a to z dvoch dôvodov. Prvým je, že v roku 2017 prebehlo katalánske referendum za nezávislosť, ktoré považujeme za vyvrcholenie separatistických snáh v súčasnosti a roky pred ním a po ňom sme zvolili kvôli objektívnemu porovnávaniu. Druhým dôvodom pre tento časový rámec je jeho aktuálnosť a snaha skúmať čo najčerstvejšie údaje a informácie. Pre jednoduchšie naplnenie cieľa sme si stanovili nasledovné výskumné otázky, ktoré sme rozdelili do troch kategórií, a to do politickej, spoločenskej a ekonomickej:

- Aké sú prejavy súčasného katalánskeho separatizmu v katalánskej politike?
- Má katalánsky separatizmus vplyv aj na obyvateľov Španielska mimo Katalánska?
- Existujú ekonomické dôsledky katalánskeho separatizmu a ak áno, ako sa prejavujú?

V prvej časti práce sme použili historickú metódu a analýzou historického vývoja sme vybrali najvýznamnejšie míľniky, ktoré ovplyvnili budúce smerovanie katalánskeho separatizmu a hľadali sme podobnosti medzi nimi a súčasnými udalosťami. V pokračovaní sme pomocou analýzy a syntézy skúmali aktuálnu politickú situáciu v Katalánsku a v celom Španielsku a legálnosť súčasných separatistických snáh.

Pre stanovenie vplyvu separatizmu na spoločnosť sme využili metódu kvalitatívneho výskumu pomocou dotazníku. Slúžil ako dodatočný zdroj informácií s cieľom priblíženia skúmanej čiastkovej problematiky, ktorou bol vplyv katalánskeho separatizmu na obyvateľov Španielska. Dôležitým pozitívom bola sto percentná návratnosť odpovedí. Pre prehľadnejšie zobrazenie sme odpovede na uzatvorené otázky zaznamenali do troch grafov. Dotazník však tvorili predovšetkým otvorené otázky, ktoré sme vyhodnotili využitím indukcie. Na základe týchto otázok sme sa chceli oboznámiť s osobnými skúsenosťami obyvateľov a obohatiť tak túto prácu o skutočné dôsledky katalánskeho separatizmu, ktoré obyvatelia Španielska pociťujú.

V kapitole o ekonomických dôsledkoch sme využili metódu abstrakcie, aby sme vybrali relevantné ekonomické ukazovatele a veličiny pre túto prácu a predmet jej skúmania. Analýze sme podrobili štatistické údaje za obdobie rokov 2014 až 2019, venované makroekonomickým

aj mikroekonomickým ukazovateľom. Pre zabezpečenie objektívneho vyhodnotenia pozorovaných dát sme využili metódu komparácie a to na dvoch úrovniach. Jednotlivé ekonomické ukazovatele sme porovnávali v rôznych časových obdobiach a tiež medzi regiónmi. Všetky skúmané veličiny sme zaznamenali v desiatich grafoch a troch tabuľkách, ktoré napomáhajú v prehľadnosti.

Pre čo najpresnejšie priblíženie reality sme vychádzali predovšetkým zo španielskych a katalánskych zdrojov. Využitie zdrojov v pôvodnom jazyku tak prispelo k vyššej autenticite práce. Ako pramene nám slúžili okrem iného články publikované v odborných recenzovaných časopisoch ako napríklad *Revista de Antropología Social*, *Revista Española de Ciencia Política* či *Amnis* a rôzne štúdie súčasných autorov. Knižné zdroje sme využili predovšetkým v časti o historickom vývoji katalánskeho separatizmu. Oporným bodom pre politicko- právnu časť práce boli Španielska ústava, Štatút o autonómii Katalánska a rozhodnutia riadiacich orgánov či súdov. Veľmi dôležitým zdrojom pre túto prácu bol Štatistický úrad Španielska a Ministerstvo obchodu Španielska, odkiaľ sme čerpali ekonomické dáta, ktoré sme ďalej spracovávali.

3 Spoločenské dôsledky katalánskeho separatizmu

Súčasný stav katalánskeho separatizmu je odrazom dlhodobého vývoja, počas ktorého sa vďaka rôznym či už kultúrnym, alebo spoločenským spolkom a hnutiam budovala národná identita a vedomie inakosti. Častou reakciou na utláčanie od centrálnej vlády bola ešte väčšia mobilizácia a snaha o väčší stupeň autonómie. Okrem spoločenskej sféry k tomu výrazne prispela aj sféra ekonomická, pretože ako sme si ukázali, katalánskej ekonomike sa darilo veľmi dobre, bola lákadlom pre investície a pracovnú silu a tiež bola domovom jedného z najvýznamnejších priemyselných odvetví Španielska za posledné dve storočia. Všetky tieto faktory prispeli k úvahám, ktoré sa v súčasnosti vedú o tom, že Katalánsko by mohlo byť schopné maximálneho stupňa autonómie v rámci Španielska, či dokonca samostatnosti. Nasledujúca kapitola tak zmapuje aktuálnu politickú situáciu, smerovanie katalánskeho separatizmu a jeho vplyv na spoločenské dianie v Španielsku. Súčasťou kapitoly je aj dotazník, pomocou ktorého sme priblížili, aký dopad majú súčasné katalánske separatistické snahy na každodenný život obyvateľov Španielska.

3.1 Katalánska politická scéna

Pre správne pochopenie akejkoľvek súčasnej politickej scény a dynamiky medzi jej predstaviteľmi, je nevyhnuté najprv vysvetliť existujúci politický systém a jeho pravidlá, ktoré slúžia ako základ pre všetky zložky moci. Špeciálne pre prípad Katalánska je dôležité rozlišovať centrálné inštitúcie, ktoré fungujú na úrovni štátu a regionálne inštitúcie, ktoré sa podieľajú na riadení autonómnych spoločenstiev. Treba tiež odlíšiť ich právomoci, aby nevznikali nejasnosti o kompetenciách jednotlivých úradov a ich predstaviteľov.

Politický systém Katalánska vrátane inštitúcií a ich kompetencií je obsiahnutý v Štatúte o autonómii z roku 2006, ktorý nahrádza už spomínaný Štatút o autonómii z roku 1979. V článku 1 je základný právny rámec Katalánska definovaný ako: „Katalánsko ako národ vykonáva svoju samosprávu ustanovená v autonómnej spoločnosti v súlade s ústavou a s týmto štatútom, ktorý je jej základnou inštitucionálnou normou.“ Článok 2 definuje Generalitat ako: „Inštitucionálny systém v ktorom je politicky organizovaná samospráva Katalánska.“ a je tvorená parlamentom, prezidentom Generalitat, vládou a ďalšími inštitúciami.³⁹

³⁹ Generalitat de Catalunya. Estatuto de autonomía de Cataluña de 2006. B-5275/2013. Barcelona, 2013

Parlament tvorí minimálne 100 a maximálne 150 poslancov, volených na štyri roky proporčným volebným systémom. Medzi jeho právomoci patrí vypracovanie návrhov zákonov, vyberanie senátorov, ktorí budú zastupovať Generalitat v celoštátnom senáte, požadovanie schválenia návrhov zákonov od centrálnej vlády, presun alebo delegovanie právomocí od centrálnej vlády a iné právomoci podľa štatútu a zákonov. Prezident je najvyšším predstaviteľom Generalitatu, riadi vládu a je volený parlamentom spomedzi jeho členov. Reprezentuje zastúpenie štátu v Katalánsku, preto je menovaný kráľom a v jeho mene aj schvaľuje zákony a podľa potreby vyzýva authority štátu k spolupráci vo veciach verejných. V súčasnosti ním je Quim Torra, ktorý je v úrade od roku 2018. Najvyšším kolektívnym orgánom a predstaviteľom exekutívy je vláda, ktorá riadi celkové smerovanie politiky a správy Generalitatu.⁴⁰

Dôležitým aspektom pri katalánskom politickom systéme a zriadení je členenie kompetencií. Je potrebné si ujasniť ktoré právomoci spadajú výlučne pod katalánsku Generalitat, ktoré sú zdieľané medzi katalánskou Generalitat a centrálnou vládou Španielska a ktoré sú vo výlučnej kompetencii centrálnej vlády Španielska. Práve tieto právomoci naznačujú stupeň autonómie Katalánska a dá sa na ne odvolávať pri posudzovaní legálnosti niektorých skutkov vykonávaných katalánskou, ale aj centrálnou vládou.

Podľa hlavy IV Štatútu o autonómii Katalánska⁴⁰, medzi výlučné právomoci Generalitatu patrí zákonodarná moc, regulačná právomoc a exekutívna moc pre územie Katalánska. Pre ich výklad a realizáciu sa využíva katalánske právo. Do kategórie výlučných právomocí patria právomoci v nasledujúcich konkrétnych oblastiach: poľnohospodárstvo, združenia a nadácie, organizácia sporiteľní, obchod, sociálne poisťovne, kultúra, šport a voľný čas, bývanie, doprava, územné plánovanie, cestovný ruch a ďalšie. Druhú skupinu tvoria zdieľané právomoci, kedy sa predstavitelia štátu a autonómneho spoločenstva spolupodieľajú na tvorbe pravidiel alebo štát predloží základy či princípy k danej skutočnosti a autonómne spoločenstvo prevezme konkrétny legislatívny proces. Takýto postup sa týka otázok vzdelávania, zdravotníctva, bankovníctva a poisťovníctva, priemyslu, životného prostredia, ťažby a energetiky, ochrany spotrebiteľov, plánovania hospodárskej činnosti v rámci Katalánska a iných. Poslednú kategóriu tvoria výkonné právomoci, teda také, kde sa Generalitat obmedzuje len na vykonávanie štátnych predpisov. Tieto právomoci sa týkajú verejného

⁴⁰ Generalitat de Catalunya. Estatuto de autonomía de Cataluña de 2006. B-5275/2013. Barcelona, 2013

vlastníctva vodných zdrojov, právnych predpisov upravujúcich trest odňatia slobody, duševného a priemyselného vlastníctva, práce a ďalších.

Jedným z kľúčových bodov spomedzi právomocí pri téme katalánskeho separatizmu je otázka referend, vzhľadom na to, že práve katalánske referendum o nezávislosti z roku 2017 bolo zatiaľ najväčším vyvrcholením separatistických snáh a zároveň bolo predstaviteľmi centrálnej vlády označené za neústavné.

V pôvodnom návrhu Štatútu o autonómii, ktorý bol schválený katalánskym parlamentom v roku 2005 bolo zahrnuté oprávnenie zvoliť ľudové hlasovanie vo forme referenda, centrálny parlament takéto znenie neodsúhlasil, a preto vo finálnej verzii sa táto právomoc neobjavuje. V platnom štatúte sa nachádza článok 122, ktorý udeľuje výlučnú právomoc Katalánsku na organizovanie rôznych foriem prieskumov verejnej mienky, podľa rozhodnutia ústavného súdu Španielska⁴¹ však medzi tieto formy referendum nepatrí, vzhľadom na to, že podľa Ústavy je autorizácia vyhlásenia referenda výlučnou právomocou štátu.

3.1.1 Referendum o nezávislosti Katalánska

Katalánske referendum za nezávislosť sa uskutočnilo 1. októbra 2017. Na otázku: „Chcete aby sa Katalánsko stalo nezávislým štátom vo forme republiky?“ odpovedalo 90% zúčastnených áno, čo predstavovalo viac ako dva milióny občanov a 7,8%, teda 177 tisíc občanov odpovedalo nie. Účasť na referende bola 43%, čiže 5,3 milióna Kataláncov.⁴² Referendum sprevádzali násilnosti na uliciach Katalánska, otázky jeho legálnosti, jednoznačné odmietnutie zo strany centrálnej vlády a aj celosvetové ohlasy a reakcie. V nasledujúcej časti si priblížime jeho priebeh a dôsledky ako pre Katalánsko tak aj pre zvyšok Španielska.

Katalánsky parlament v septembri roku 2017 schválil zákon, v ktorom bola upravená otázka uskutočnenia referenda o sebaurčení katalánskeho národa vo vzťahu k nezávislosti od Španielska. Podľa tohto zákona mali mať Katalánci právo slobodne sa rozhodnúť o svojom politickom stave a parlament ako zástupca ľudu im to mal umožniť. Španielsky ústavný súd však vzápätí označil tento zákon za protiústavný a neplatný s odôvodnením, že je výlučnou právomocou štátu autorizovať konanie referenda, a to sa nestalo. Podľa súdu referendum ďalej porušuje naderadenosť ústavy, národnú suverenitu a nerozlučnú jednotu španielskeho národa.

⁴¹ Tribunal Constitucional. Recurso de inconstitucionalidad 8045-2006. Madrid, 2010

⁴² Generalitat de Catalunya. Referèndum d'autodeterminació de catalunya: Resultats definitius. Barcelona, 2017

V rozhodnutí tiež ústavný súd varuje predstaviteľov Generalitatu aby upustili od akýchkoľvek skutkov, ktoré by viedli k uskutočneniu referenda.⁴³

Napriek tomuto rozhodnutiu sa referendum uskutočnilo, na čo španielska polícia zareagovala tvrdým zásahom v snahe zabrániť hlasovaniu. Podľa katalánskeho ministerstva zdravotníctva bolo počas zásahov zranených 893 ľudí. Jedným z následkov bolo aj to, že podľa katalánskej vlády sa stratilo 770 tisíc hlasov a bolo uzavretých 400 volebných miestností z celkového počtu 2300. Katalánski predstavitelia preto tvrdia, že účasť mohla byť v skutočnosti vyššia ako oficiálnych 43%. Španielske ministerstvo vnútra uviedlo, že zatvorených bolo len 92 volebných miestností. Katalánske úrady vyzvali aj Európsku úniu, aby zasiahla a vystupovala ako mediátor. Európska komisia sa ale postavila na stranu španielskej centrálnej vlády, označila referendum za nelegálne a vyzvala zúčastnené strany k dialógu.⁴⁴

Carles Puigdemont, vtedajší prezident Generalitatu jednostranne vyhlásil 10. októbra 2017 katalánsku nezávislosť, no zároveň požiadal, aby sa dôsledky tohto vyhlásenia na dobu niekoľkých týždňov odložili, z dôvodu vedenia ďalších rozhovorov a snahe nájsť východisko, ktoré by vyhovovalo všetkým zúčastneným stranám. Centrálna vláda požiadala Generalitat o jednoznačné stanovisko, a keďže sa prezident C. Puigdemont nevyjadril jasne, odpoveďou španielskej centrálnej vlády bola aplikácia článku 155 španielskej ústavy.⁴⁵

Podľa spomínaného článku ústavy ak niektoré z autonómnych spoločenstiev nesplní povinnosti, ktoré mu vyplývajú z ústavy, alebo bude konať spôsobom, ktorý vážne ohrozí všeobecné záujmy Španielska, centrálna vláda môže prijať opatrenia potrebné na dosiahnutie splnenia povinností alebo na ochranu záujmov Španielska. Kvôli vykonaniu týchto opatrení môže vydať centrálna vláda priame pokyny predstaviteľom autonómnych spoločenstiev.⁴⁶

V rámci procesu aplikácie článku 155 oznámil Mariano Rajoy, vtedajší predseda španielskej centrálnej vlády, že boli schválené kráľovské dekréty, ktoré predstavovali konkrétne kroky na riešenie vzniknutej situácie po uskutočnení nelegálneho referenda a jednostrannom vyhlásení katalánskej nezávislosti.

⁴³ Tribunal Constitucional. Recurso de inconstitucionalidad 4334-2017. Madrid, 2017

⁴⁴ SOARES, I. Catalonia referendum result plunges Spain into political crisis. In CNN. 2017. Dostupné online: <https://edition.cnn.com/2017/10/01/europe/catalonia-spain-independence-referendum-result/index.html>

⁴⁵ PONCE L., R. Rajoy anuncia el requerimiento a la Generalitat previo a la aplicación del artículo 155. In El diario. 2017. Dostupné online: https://www.eldiario.es/politica/Rajoy_0_696080511.html

⁴⁶ Cortes generales. Constitución española. Madrid, 1978

Obsahom týchto dekrétov bolo:

1. Odvolanie prezidenta Carlesa Puigdemonta z funkcie
2. Odvolanie všetkých členov vlády vrátane viceprezidenta Oriola Junquerasa
3. Prevzatie právomocí prezidenta a členov vlády príslušnými ministerstvami centrálnej vlády
4. Zrušenie útvarov katalánskej vlády a zahraničných zastúpení Generalitatu vo svete
5. Rozpustenie katalánskeho parlamentu a vypísanie nových volieb⁴⁷

Ako dôsledok dekrétov sa dočasne pozastavila samospráva Katalánska a funkcie prezidenta Generalitatu sa ujal Mariano Rajoy, funkcie viceprezidentky sa ujala podpredsedníčka centrálnej vlády Soraya Sáenz de Santamaría. M. Rajoy však delegoval nadobudnuté právomoci na podpredsedníčku, a tak sa celkového riadenia katalánskej Generalitat ujala ona. Tento stav trval 218 dní a skončil sa až po tom, ako boli inaugurovaní členovia novej katalánskej vlády. Novým prezidentom Generalitatu sa stal Quim Torra, ktorý je ním aj v súčasnosti.⁴⁸

Ďalším politickým dôsledkom bolo šírenie negatívneho obrazu Španielska nie len na jeho území, ale aj za hranicami. Nastali otázky, prečo nedokázali španielske úrady a polícia zabrániť samotnému uskutočneniu referenda a otvoreniu volebných miestností, keď bolo onačené za nelegálne. Otázna bola aj primeranosť policajných zásahov, ktoré vyvolali veľké emócie aj v zahraničných médiách. Situácia bola natoľko vážna, že sa k nej prostredníctvom príhovoru vyjadril aj kráľ Filip VI, ktorý odsúdil kroky katalánskej Generalitat a vyzval všetkých predstaviteľov k dodržiavaniu zákonov a pokojnému spolunažívaniu.

3.1.2 Predstavitelia súčasného katalánskeho separatizmu a predstavitelia jednotného Španielska

Dopady separatistických snáh vyvrcholených v referende o nezávislosť môžeme pozorovať aj na ich hlavných predstaviteľoch. Niektorí predstavitelia katalánskeho separatizmu odišli z politického života, niektorí ušli do zahraničia a niektorí si odpykávajú trest odňatia slobody. Na opačnej strane španielsky kráľ a španielsky premiér zastupujú celé územie krajiny

⁴⁷ CRUZ, M. Rajoy cesa a todo el Govern y convoca elecciones catalanas el 21 de diciembre. In El mundo. 2017. Dostupné online: <https://www.elmundo.es/espana/2017/10/27/59f33d27e5fdeac54b8b4647.html>

⁴⁸ PRESS, E. Fin a la aplicación del artículo 155 de la Constitución en Cataluña 218 días después de la intervención. In El mundo. 2017. Dostupné online: <https://www.elmundo.es/cataluna/2018/06/02/5b1279a446163fb53f8b45f3.html>

a reprezentujú jeho jednotu. Činy predstaviteľov separatizmu aj jednotného Španielska majú významné dôsledky pre ich popularitu a postavenie v krajine, ďalší vývoj katalánskej otázky a aj pre to, ako je celá kríza vnímaná za hranicami Španielska. V ďalšej kapitole si preto priblížime jednotlivých predstaviteľov podrobnejšie.

Carles Puigdemont

Najznámejšou osobnosťou súčasného katalánskeho separatizmu je Carles Puigdemont. Bol 130. prezidentom Generalitatu od januára 2016 do októbra 2017, kedy bol odvolaný z funkcie centrálnou vládou. Už 30. októbra vzniesol španielsky generálny prokurátor obvinenia voči nemu a štrnástim ďalším členom katalánskej vlády vo veci vzbury, protištátnej činnosti a sprenevery verejných financií. V ten istý deň C. Puigdemont opustil Španielsko a odcestoval do Bruselu kde počas tlačovej konferencie vyhlásil, že sa nevráti do Španielska, kým mu nebude zaručený nestranný a objektívny súdny proces.⁴⁹

Po tom, ako sa v novembri nedostavil na súdne vypočúvanie, bol naňho vydaný európsky zatykač a bol vypočúvaný belgickou políciou. V decembri Najvyšší súd Španielska stiahol európsky zatykač, avšak pre územie Španielska naďalej platil. Neskôr bol na neho opäť vydaný európsky zatykač, ale podobne ako prvý raz, aj tento bol po krátkej dobe stiahnutý.⁵⁰

Napriek tomu, že žil v Belgicku bol opäť zvolený do katalánskeho parlamentu a v máji 2019 bol zvolený aj do Európskeho parlamentu ako europoslanec za Španielsko. Oficiálne sa svojho postu ujal až v decembri 2019 po rozhodnutí Európskeho súdneho dvora, kvôli námietkam zo strany Španielska. V boji za katalánsku nezávislosť neprestal ani po všetkých spomenutých udalostiach a už v jeho prvom vystúpení v parlamente sa dotkol otázky práva na sebaurčenie národa a vyhlásil, že európski politici by mali začať rozvíjať mechanizmus, ktorý by dosiahol, aby sa toto právo mohlo na území Európskej únie plniť.⁵¹

V januári 2020 požiadal Španielsky najvyšší súd Európsky parlament aby bola C. Puigdemontovi a Antonimu Comínovi, ktorý bol ministerstvom zdravotníctva v Puigdemontovej vláde a tiež bol zvolený za europoslancu, odobraná imunita. Španieli chceli

⁴⁹ JONES, S. Catalan leaders facing rebellion charges flee to Belgium. In The guardian. 2017. Dostupné online: <https://www.theguardian.com/world/2017/oct/30/spanish-prosecutor-calls-for-rebellion-charges-against-catalan-leaders#maincontent>

⁵⁰ SOLÉ, O. El Supremo retira la orden europea de detención para que Bélgica no limite sus acusaciones contra Puigdemont. In El diario. 2017. Dostupné online: https://www.eldiario.es/catalunya/politica/Supremo-europea-detencion-entrega-Puigdemont_0_715328632.html

⁵¹ Euractiv. Puigdemont se estrena en el PE y los socialistas dicen que dejarán trabajar a la justicia. 2020. Dostupné online: <https://euractiv.es/section/europa-de-las-regiones/news/puigdemont-se-estrena-en-el-pe-y-los-socialistas-dicen-que-dejaran-trabajar-a-la-justicia/>

dosiahnuť, aby sa obaja mohli postaviť pred domáci súd kvôli obvineniam vzneseným voči ich osobe. V tejto veci sa bude v Európskom parlamente ešte hlasovať, no ak by bol návrh schválený, C. Puigdemont aj A. Comín môžu čeliť vydaniu do Španielska. Odobratie imunity neznamená, že sú dotčení poslanci vinní z nejakého skutku, znamená to len, že národné inštitúcie môžu začať s vyšetrovaním alebo súdnym procesom. Zároveň platí, že odobratím imunity nekončí poslanecký mandát v Európskom parlamente.⁵²

Oriol Junqueras

Oriol Junqueras bol viceprezidentom Generalitatu, ktorý bol podobne ako ostatní členovia vlády odvolaný z funkcie 27. októbra 2017. Na rozdiel od C. Puigdemonta bol začiatkom novembra vzatý do väzby po tom, ako bol obvinený z podobných trestných činov ako on, a to vo veci vzbury, protištátnej činnosti a sprenevery verejných financií. Dôvodom vzatia do väzby bolo podľa sudkyne preventívne opatrenie pred pokračovaním v protiprávnom konaní, ale aj pred možným útekom do zahraničia.⁵³

Napriek tomu, že bol vo väzení, bol zvolený do katalánskeho parlamentu po voľbách v decembri 2018 a podobne aj do Európskeho parlamentu po voľbách v máji 2019. Zvolenie do Európarlamentu mu malo zaručiť imunitu, ktorá by znamenala zastavenie trestného stíhania vedenému voči nemu. Toto potvrdil aj Európsky súdny dvor, ktorý vo svojom rozhodnutí z decembra 2019 uviedol, že O. Junquerasovi prináleží imunita europoslancu, dodal však, že ak príslušný národný súd rozhodne o nutnosti pokračovania v trestnom stíhaní, má požiadať Európarlament o odobratie imunity pre O. Junquerasa.⁵⁴

Španielsky najvyšší súd preto vydal rozhodnutie, ktoré potvrdilo, že O. Junqueras nebol oprávnený na vykonávanie funkcie europoslancu, kvôli obvineniam vzneseným voči nemu. Na tomto základe predseda Európarlamentu David Sassoli vyhlásil, že O. Junquerasov mandát končí k 3. januáru 2020. Bývalý viceprezident tak nateraz ostáva vo väzbe a hrozí mu podľa španielskeho právneho poriadku 13 ročný trest odňatia slobody.⁵⁵

⁵² PELLICER, L. European Parliament begins procedure that could strip Catalan MEPs of immunity. In El país. 2020. Dostupné online: https://english.elpais.com/elpais/2020/01/17/inenglish/1579255362_267811.html

⁵³ RECUERO, M. La juez envía a prisión a Oriol Junqueras y a ocho ex consejeros catalanes por rebelión. In El mundo. 2017. Dostupné online: <https://www.elmundo.es/espana/2017/11/02/59faf12f268e3e1e398b457b.html>

⁵⁴ HUNTER, S. European Parliament withdraws deputy status from jailed Catalan politician. In El país. 2020. Dostupné online: https://english.elpais.com/elpais/2020/01/13/inenglish/1578917435_743708.html

⁵⁵ Euractiv. European Parliament strip jailed Catalan MEP of seat. 2020. Dostupné online: <https://www.euractiv.com/section/elections/news/european-parliament-strip-jailed-catalan-mep-of-seat/>

Predstavitelia jednotného Španielska

Na opačnej strane katalánskeho separatizmu stoja predstavitelia Španielska, ktorí usilujú o zachovanie jednoty a nedeliteľnosti územia. Kráľ Filip VI sa podobne ako ostatní monarchovia v Európe snaží nezasahovať do politického diania vo svojej krajine. Na druhej strane ako hlava štátu vyzdvihuje dôležitosť súdržnosti a pokojného riešenia sporov. Tieto myšlienky aj svoj odmietavý postoj ku katalánskemu separatizmu prezentoval v spomínanom príhovore dva dni po referende za nezávislosť Katalánska, volil opatrný slovník so snahou o upokojenie situácie.

Vo februári 2018 pri príležitosti konania Svetového mobilného kongresu v Barcelone, kráľ Filip VI navštívil Katalánsko. Po prvý raz za posledných 40 rokov však nebol kráľ prijatý žiadnymi najvyššími predstaviteľmi Katalánska, ktorí takýmto spôsobom vyjadrili svoj protest voči kráľovi. Vyčítali mu, že zo svojej funkcie nerobí nič pre urovanie situácie, vo svojom príhovore sa vyhýbal téme zranených pri zásahoch španielskej polície počas referenda. Predstavitelia Katalánska tiež zdôraznili nespravodlivosť toho, že veľká časť katalánskych politických lídrov je vo väzení alebo v exile. Ďalšími dôvodmi protestu, tak čelných predstaviteľov, ako aj obyvateľov Katalánska boli podľa denníka El Nacional umiestnenie katalánskej vlády mimo zákon vo svojom príhovore, či nevykonávanie svojej úlohy mediátora, ktorá mu podľa ústavy prislúcha. Všetko toto výrazne znížilo a znižuje jeho popularitu v Katalánsku a aj medzi ostatnými obyvateľmi Španielska, ktorí sympatizujú s katalánskym separatistickým hnutím. Ďalším prejavom nesúhlasu a protestu voči kráľovi bolo prehlásenie „My nemáme kráľa“, pod ktoré sa podpísalo takmer 50 politikov nie len z Katalánska, ale aj z iných autonómnych spoločenstiev ako Galícia a Baskicko. Toto prehlásenie predniesli počas toho, ako bojkotovali otvorenie zasadnutia centrálneho parlamentu 6. februára 2020.⁵⁶

Súčasný španielsky premiér Pedro Sánchez robí jednoznačnejšie kroky pre riešenie katalánskej situácie. Tri dni po spomínanom bojkote vycestoval do Barcelony na stretnutie s prezidentom Generaliratu Quimom Torrom. Samotný fakt, že španielsky premiér prišiel do Katalánska na stretnutie sa považuje hlavne za symbolický krok. To, že prišlo k rokovaniu môže značiť novú fázu vzťahov medzi Madridom a Barcelonou. Akékoľvek rokovania, ktoré nastanú medzi týmito dvomi predstaviteľmi sa však budú viesť na pozadí toho, že Quim Torra je zástancom katalánskej nezávislosti a vyzýval v minulosti P. Sáncheza, aby povolil legálne

⁵⁶ GONZÁLEZ, D. Barcelona no perdona a Felipe VI el discurso del 'A por ellos'. In El nacional. 2018. Dostupné online: https://www.elnacional.cat/en/politics/barcelona-forgive-felipe-speech_242790_102.html

referendum v tejto otázke, čo ale P. Sánchez rázne odmietol. Dôvodmi pre jeho odmietavý postoj sú, že samotné uskutočnenie referenda o nezávislosti nie je v súlade s ústavou, ale aj to, že by takéto povolenie spôsobilo potenciálne nebezpečný precedens aj pre iné autonómne územia. Dá sa povedať, že v porovnaní s jeho predchodcom Marianom Rajoyom je súčasný Španielsky premiér viac otvorený dialógu s Katalánskom.⁵⁷

3.2 Spoločnosť

Separatistické snahy Katalánska neovplyvujú len na politické dianie, ale aj na každodenný život obyvateľov celého Španielska. Jednou z oblastí, kde je tento vplyv dobre pozorovateľný je šport, konkrétne futbal. U veľkej časti obyvateľstva tvorí dôležitú súčasť bežného života, najmä v krajine ako je Španielsko, kde je futbal veľmi populárny. Zápasy dvoch najznámejších španielskych tímov, Realu Madrid a FC Barcelony, nazývané aj ako „El Clásico“ sú ostro sledované nie len domácimi, ale aj zahraničnými fanúšikmi po celom svete. V časoch, kedy otázka separatizmu nebola takou páľčivou, vyjadrovali tieto zápasy symbolickú rivalitu medzi Madridom a Barcelonou. Avšak po referende sa spoločenská atmosféra vyhrotila natoľko, že bolo nutné niektoré zápasy El Clásico presunúť najmä kvôli prebiehajúcim protestom. Tie zápasy, ktoré sa odohrať podarilo, boli aj napriek snahám polície poznačené demonštráciami za nezávislosť Katalánska. Zástancovia separatizmu sa protestovaním na tak sledovanej udalosti ako je El Clásico snažia problematiku separatizmu dostávať do povedomia a života bežných ľudí v Španielsku aj v zahraničí.

V októbri 2019 boli odsúdení deväť predstaviteľov Katalánska za zorganizovanie referenda za nezávislosť, čo vyvolalo rozsiahle protesty v katalánskych uliciach. Keďže počas týchto dní sa mal odohrať v Barcelone aj zápas medzi spomínanými klubmi, z bezpečnostných dôvodov bol presunutý na december. Počas zápasu, ktorý sa uskutočnil v náhradnom termíne boli opäť zvolané protesty. Tie organizovala skupina Tsunami Democratic, ktorá je španielskymi úradmi označovaná ako kriminálne zoskupenie. Na zápase sa rozdávali letáky s tematikou katalánskej nezávislosti a skandovali heslá ako „Sloboda!“ a „Španielsko, sadnite

⁵⁷ NAYLER, M. There's a Solution to Catalonia's Crisis. Spain's King Is Standing in the Way. In Foreign policy. 2020. Dostupné online: <https://foreignpolicy.com/2020/02/25/solution-to-catalonia-crisis-felipe-pedro-sanchez-erc-spain-king-is-standing-in-the-way/>

si a rozprávajte sa!“ Po jeho skončení sa protesty aj napriek uzavretému okoliu štadióna presunuli na ulice, čoho dôsledkom boli mnohí zranení a zadržaní políciou.⁵⁸

Okrem početných protestov na území Katalánska sa ich mnoho uskutočnilo aj v iných častiach Španielska, vrátane hlavného mesta. Niekoľko protestov prebehlo aj v zahraničí. Väčšinou sa protesty uskutočnili v pokojnej atmosfére bez vážnych incidentov, či zranení. Mestá z bezpečnostných dôvodov reagovali hlavne uzatvorením niektorých frekventovaných námestí a ulíc. Najväčšie manifestácie sa uskutočňovali po referende za nezávislosť, po tom, keď boli jeho organizátori vzatí do väzby a po ich odsúdení. Za hranicami Španielska sa uskutočnili protesty za nezávislosť a spravodlivé súdne procesy v Bruseli, kde sa odhadovala účasť asi 45 tisíc ľudí, ďalej v Paríži či v Toulouse. Jeden z veľkých protestov, ktorý sa udial mimo Katalánska sa udial v Madride, v marci 2019 a zúčastnilo sa ho 55 tisíc ľudí, medzi ktorými boli aj oficiálni katalánski predstavitelia s prezidentom Generalitatu Quimom Torrom.⁵⁹

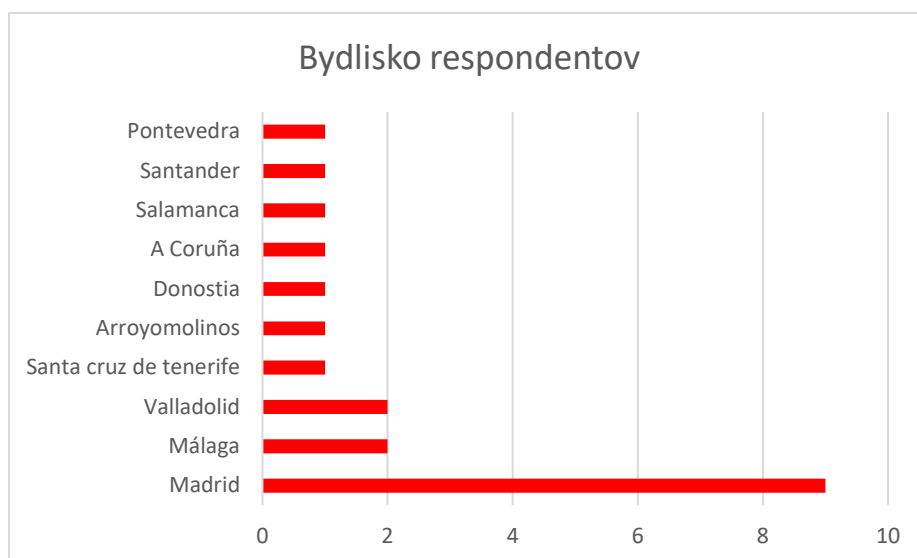
3.2.1 Dotazník

Pre čo najautentickejšie preskúmanie dopadu katalánskeho separatizmu na Španielsku spoločnosť sme uskutočnili prieskum formou dotazníka. Určili sme si dva hlavné ciele. Prvým cieľom bolo dozvedieť sa, ako vnímajú katalánske separatistické snahy obyvatelia ostatných regiónov Španielska. Zaujímali nás ich názory na situáciu a ich osobné skúsenosti. Druhým cieľom bolo zistiť, či a aké riešenia vidia pre zlepšenie súčasnej katalánskej krízy.

Oslovili sme mladú vekovú skupinu vo veku od 20 do 40 rokov, v rámci ktorej boli všetci respondenti študentmi alebo absolventmi vysokých škôl, nakoľko práve táto generácia sa bude podieľať na formovaní budúcnosti celej krajiny. Z geografického hľadiska boli respondenti z celého územia Španielska okrem Katalánska, konkrétnu štruktúru zobrazuje graf I. Dôvod takéhoto výberu populácie pre našu výskumnú vzorku bol zámerný, nakoľko našou snahou bolo zachytenie názorov tých obyvateľov Španielska, ktorí nie sú priamo v centre diania separatistických snáh, no vzhľadom na to, že ide o jednu krajinu, situácia má dopad aj na nich.

⁵⁸ CONGOSTRINA, L. A. Disturbios en la calle y lluvia de pelotas en el campo. In El país. 2019. Dostupné online: https://elpais.com/ccaa/2019/12/18/catalunya/1576691270_224054.html

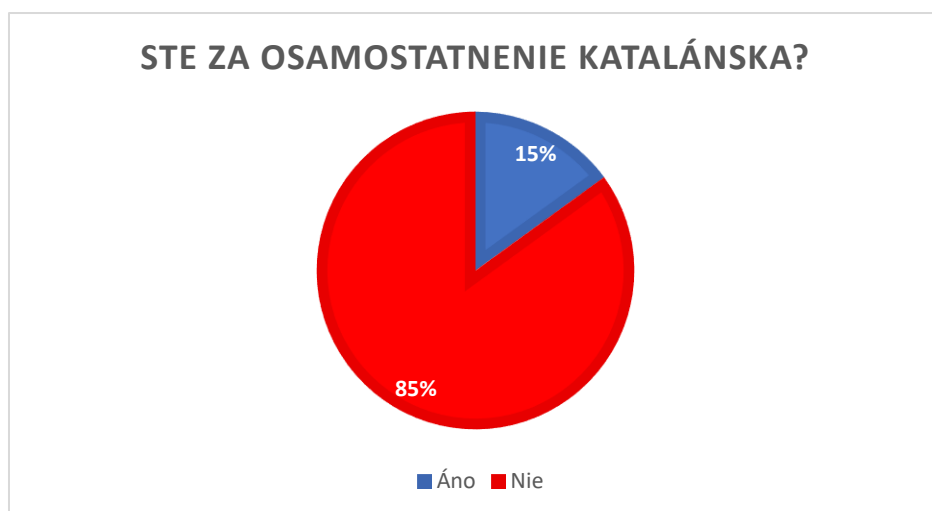
⁵⁹ SANTAEULALIA, I. El independentismo protesta en Madrid contra el juicio del ‘procés’. In El país. 2019. Dostupné online: https://elpais.com/politica/2019/03/16/actualidad/1552759226_843056.html

Graf I: Bydlisko respondentov dotazníka, Zdroj: vlastné spracovanie

Prieskum pomocou dotazníka bol uskutočnený online v januári 2020 na vzorke 20 respondentov, z čoho bolo 55% žien a 45% mužov. Dotazník bol osobne posielaný vybraným respondentom na základe dlhodobo budovanej sieti kontaktov. Týmto sme zaručili sto percentnú návratnosť odpovedí. Zároveň respondenti pochádzali z rozmanitého prostredia, čo v neposlednom rade viedlo k získaniu hodnotných a vysoko objektívnych odpovedí. Uskutočnenie dotazníka online malo pozitívny dopad aj na to, že bol úplne eliminovaný vplyv autora na respondentov. Dotazník obsahoval tri otázky s možnosťou výberu odpovede a dve otvorené otázky, ktoré slúžili na to, aby sme získali detailnejšie názory respondentov.

Prvou otázkou, ktorú sme položili respondentom bolo, či súhlasia s osamostatnením Katalánska. Z odpovedí zaznamenaných v grafe II vyplýva, že prevažná väčšina, konkrétne 85%, nesúhlasí. Je to kľúčová otázka, ktorá je na počiatku všetkých separatistických snáh. Vzhľadom na to, že na rovnakú otázku odpovedali obyvatelia Katalánska v referende za nezávislosť, chceli sme ju v rovnakom znení položiť aj obyvateľom Španielska mimo Katalánska. Nesúhlasné odpovede môžu prameniť z napätej situácie v spoločnosti a strachu z neistej budúcnosti. Tiež môže ísť o strach z toho, že by sa o nezávislosť mohli pokúšať aj iné regióny, čo by výrazne zasiahlo celistvosť a jednotu Španielska.

Graf II: Názor respondentov na osamostatnenie Katalánska, zdroj: Vlastné spracovanie

Druhou otázkou s výberom možnosti áno alebo nie bolo, či respondenti súhlasia s väznením predstaviteľov referenda. Výsledky sú zaznamenané v grafe III. Odpovede boli takmer vyrovnané, 55% respondentov súhlasilo a 45% vyjadrilo svoj nesúhlas. Táto otázka bola pre nás dôležitá najmä pre to, že ako sme v predchádzajúcej časti kapitoly vysvetlili, stíhanie a uväznenie predstaviteľov referenda vyvolalo rozsiahle demonštrácie, počas ktorých dali demonštranti jasne najavo nesúhlas s väznením predstaviteľov separatizmu. Pokladali sme preto za dôležité zistiť, aký je názor obyvateľov aj ostatných regiónov Španielska.

Graf III: Názor respondentov na väznenie predstaviteľov referenda, zdroj: Vlastné spracovanie

Tretia otázka bola otvorená a respondentov sme sa pýtali na to, či mali skúsenosť so situáciou, ktorá vznikla dôsledkom katalánskeho separatizmu. Záporne odpovedalo 55% respondentov. Zvyšných 45% respondentov, ktorí odpovedali, že majú skúsenosť s takouto

situáciou sme poprosili o jej priblíženie. Analýzou ich odpovedí sme dospeli k niekoľkým záverom.

Jedným z dôsledkov separatizmu je diskriminácia, konkrétne sa naši respondenti stretli s dvomi druhmi diskriminácie. Jedným bola diskriminácia za to, že nie sú Katalánci, resp. nie sú za nezávislosť Katalánska. Jeden z respondentov, ktorý žije v Baskicku sa vyjadril, že jeho priatelia aj členovia rodiny boli diskriminovaní za to, že nesúhlasia s nezávislosťou. Baskicko je autonómnym spoločenstvom Španielska, v ktorom podobne ako v Katalánsku, aj keď v menšej miere, existujú názory prikláňajúce sa k nezávislosti regiónu. V minulosti tu figurovala aj teroristická skupina ETA, ktorá bojovala práve za tento cieľ. Je preto pravdepodobné, že v Baskicku stále vládne túžba po nezávislosti od istej časti obyvateľstva a z toho dôvodu viac sympatizujú s katalánskymi separatistami. Ďalší respondent, ktorý pracuje ako daňový poradca rozprával o skúsenosti svojich klientov, ktorí kvôli svojej práci cestujú aj do Katalánska. Na služobných cestách do Katalánska sa stretli s tým, že niektorí ich obchodní partneri s nimi zaobchádzajú horšie ako pred vypuknutím separatistických snáh a to len kvôli tomu, že rozprávajú po španielsky a nie po katalánsky. Druhou formou diskriminácie, s ktorou sa respondenti stretli bola naopak namierená voči Kataláncom. Respondent, ktorý uviedol, že trénuje mladých športovcov v Madride, mal skúsenosť s tým, že boli jeho zverenci, pôvodom z Katalánska, vyčlenení z kolektívu tými, ktorí boli z iných častí krajiny.

Druhou veľkou skupinou odpovedí boli tie, ktoré sa týkali vplyvu na verejnú mienku a médií. Respondenti sa vyjadrili, že odkedy vyvrcholila súčasná katalánska kríza, táto téma sa stala prioritnou pre väčšinu médií, často aj na úkor iných správ. Podľa niektorých respondentov to v krajine vyzerá, ako keby mala téma katalánskeho separatizmu monopol v rámci spracovaných tém v médiách a preto je náročnejšie dohľadať si iné aktuálne správy či informácie. Respondenti si tiež všimli, že okrem médií je táto téma oveľa viac spomínaná aj v bežných rozhovoroch, nie len s priateľmi a rodinou, ale aj s neznámymi ľuďmi na internetových fórach. Navyše majú respondenti skúsenosť s tým, že ak na takýchto fórach vyjadrili svoj názor na tému separatizmu, boli často terčom negatívnych a nenávisťných komentárov od ľudí, s ktorými by za normálnych okolností ani neboli v kontakte. Z týchto odpovedí vyplýva, že otázka katalánskych separatistických snáh je prítomná v každodennom živote aj tých obyvateľov Španielska, ktorí nemajú priamy styk s Kataláncami či katalánskym územím.

V poslednej otázke sme sa respondentov pýtali na návrh možných riešení separatistickej krízy. Respondentov sme tiež vyzvali, aby pri odpovedaní na túto otázku vyjadrili akýkoľvek

názor, postoj alebo komentár k problematike súčasného katalánskeho separatizmu, ktorý nemali možnosť pridať do niektorej z predchádzajúcich otázok. Takýmto spôsobom sme sa chceli dozvedieť aj to, čo považujú respondenti dôležité mimo okruhu nami položených otázok.

V rámci návrhov ako riešiť súčasnú katalánsku situáciu, ani jedna z odpovedí nepodporovala búrlivé protesty, tvrdé zásahy, ani iné striktné riešenia. Respondenti uviedli, že najviac by pomohol vzájomný dialóg oboch strán, ktorému sa však politici často bránia. Podľa našich respondentov je nutné akceptovať názory ostatných ako jeden zo základov demokracie a neuchyľovať sa k radikálnym riešeniam. Ku vzniknutému konfliktu by sa nemalo pristupovať represiami, ale ani porušovaním zákonov. Ďalším z faktorov, ktorý by mohol pomôcť, je propagovanie pravdivých informácií a snaha predchádzať šíreniu zavádzajúcich, klamlivých a nenávistných správ.

Niektorí respondenti tiež uviedli, že možným východiskom by bolo zorganizovanie nového referenda, legálnou cestou. Aby bolo toto uskutočniteľné, španielska centrálna vláda by referendum musela odsúhlasiť, no v súčasnosti žiaden z predstaviteľov Španielska nie je naklonený k takémuto kroku, čo opäť vedie k nutnosti dialógu medzi katalánskou a centrálnou vládou. Možným kompromisom, podľa jedného z respondentov, by bolo referendum s vopred dohodnutými podmienkami, podobne ako v minulosti v Kanade. V roku 1995 sa v kanadskej provincii Quebec uskutočnilo referendum za nezávislosť, ktoré malo podmienku, že bude vopred vytvorená politická a ekonomická dohoda s Kanadou.

Medzi odpoveďami respondentov, ktorí vyjadrovali svoj názor na katalánsku situáciu sa často objavovalo tvrdenie, že ide o politickú hru. Politici podľa odpovedí podporujú snahy o nezávislosť alebo naopak sú proti nezávislosti len preto, aby dosiahli lepšie výsledky vo voľbách a získali väčšiu podporu od vybranej voličskej základne. Týmto podporujú narušanie vzťahov medzi ľuďmi a polarizovanie spoločnosti. Šírením nenávisti medzi občanmi dosahujú podľa niektorých odpovedí svoje politické ciele, čo môže znamenať, že o skutočné riešenie katalánskeho problému nemajú politici záujem. Zároveň respondenti dodávajú, že podľa nich sa politici sústreďujú na Katalánsko, aby odklonili pozornosť od skutočných problémov krajiny ako nezamestnanosť, ceny nájomov, korupcia či vyludňovanie vidieka. V odpovediach bola vyjadrená nádej, že sa politici postupom času aspoň priblížia k nájdeniu riešenia, ktoré by bolo prijateľné aj pre Barcelonu aj pre Madrid.

Ďalšie názory sa zhodujú na tom, že katalánska nezávislosť by nevyriešila existujúce problémy a že ľudia, ktorí o ňu usilujú si neuvedomujú množstvo negatívnych dôsledkov, ktoré

by priniesla nezávislosť Katalánska ako pre zvyšok Španielska, tak aj pre Katalánsko samotné. Respondenti uviedli, že to, čo obyvateľstvo naozaj trápí sú záležitosti ako stav a kvalita verejných služieb, nezamestnanosť či sociálne služby a dávky, na čo nevidia nezávislosť ako riešenie. Naopak je možné, že ak by sa proces nezávislosti Katalánska dokončil, tieto problémy by sa mohli ešte zhoršiť, alebo by sa pridali aj ďalšie, z dôvodu nejasnej politickej situácie, neistých väzieb s Európskou úniou ale aj vzájomných vzťahov medzi Katalánskom a Španielskom.

4 Ekonomické dôsledky katalánskeho separatizmu

Referendum za nezávislosť z roku 2017, ktoré bolo vyvrcholením súčasných katalánskych separatistických snáh výrazne zasiahlo a ovplyvnilo spoločenskú sféru najmä v Katalánsku, ale aj vo zvyšku Španielska. Je preto na mieste predpokladať, že tieto separatistické procesy budú mať vplyv aj na ekonomiku, či už na makro alebo na mikro úrovni. Politická stabilita, resp. nestabilita, je jedným z faktorov, na základe ktorých sa firmy rozhodujú o destináciách svojich investícií. Podobne má vplyv aj na správanie spotrebiteľov, či cestovný ruch. Čím viac je politická situácia v krajine alebo regióne nestabilná, tým je väčšia pravdepodobnosť, že firmy budú zvažovať odchod z takéhoto územia a tie, ktoré tam ešte nefigurujú, budú menej náchylné zainvestovať do takéhoto regiónu. Odchod a absencia podnikov môže ďalej negatívne ovplyvniť zamestnanosť a dopyt zo strany jednotlivcov. Na makroekonomickej úrovni môže v konečnom dôsledku prísť k spomaleniu ekonomiky, čo sa preukáže na menšom raste, stagnácii, alebo aj poklese hrubého domáceho produktu (HDP) či zahraničného obchodu.

Nasledujúca kapitola v prvej časti analyzuje, nakoľko je španielska a v rámci nej aj katalánska ekonomika ovplyvnená separatistickými snahami a či sa dajú pozorovať spomínané možné vplyvy politickej nestability. V druhej a tretej podkapitole sú vybrané dva konkrétne príklady, na ktorých je tento vplyv viditeľný a dobre pozorovateľný, a to presun sídiel firiem z Katalánska a cestovný ruch.

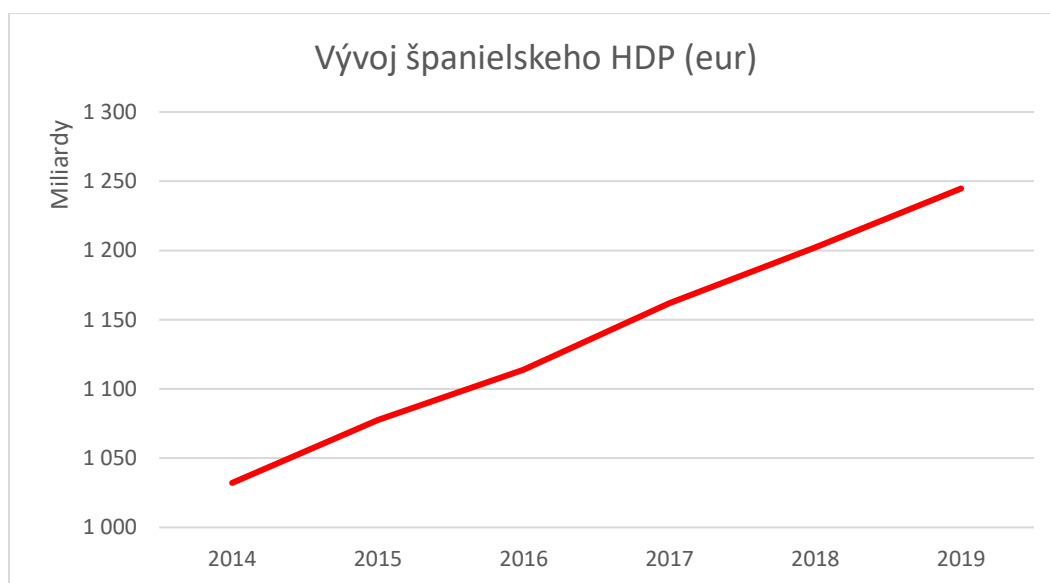
4.1 Porovnanie vybraných ekonomických ukazovateľov v rokoch 2014-2019

Pre stanovenie možného vplyvu katalánskeho separatizmu na ekonomiku je nutné pozorovať ukazovatele z obdobia pred tým, ako tieto snahy vyvrcholili, čiže pred rokom 2017, kedy sa uskutočnilo referendum a následne ich porovnať s ukazovateľmi z nasledujúcich rokov. Zamerali sme sa na HDP, zahraničné investície a nezamestnanosť v Katalánsku a v Španielsku celkovo. Pre každý ukazovateľ sme sledovali trend jeho vývoja a pre porovnanie a lepšiu predstavu sme použili aj hodnoty Madridského spoločenstva.

4.1.1 HDP

Za jeden zo základných ukazovateľov výkonnosti ekonomiky sa považuje HDP, aj keď môže byť považovaný za príliš zovšeobecňujúci a necitlivý na menšie zmeny v danej

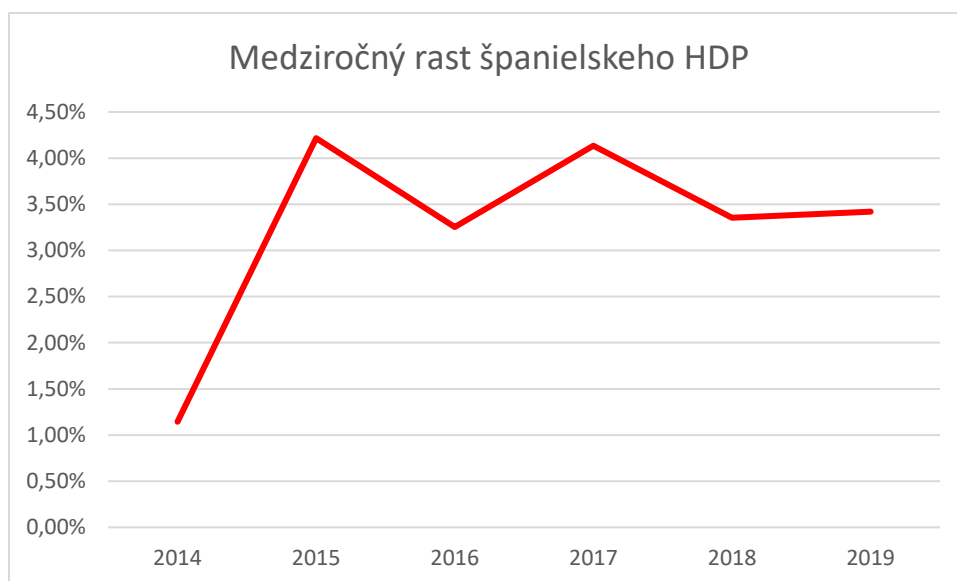
ekonomike. Pre pozorovanie možného vplyvu separatizmu sme zvolili celkové španielske HDP od roku 2014 do roku 2019. Ako možno pozorovať v grafe IV, v pozorovanom období ide o konštantný rast bez výkyvov. V roku 2014 bolo španielske HDP na úrovni 1 032 miliárd eur a postupne rástlo každý ďalší rok. V roku konania referenda, teda 2017, dosiahlo HDP 1 161 miliárd eur a v roku 2019 to bolo 1 244 miliárd eur. Na základe týchto údajov tak nemôžeme usúdiť, že politická nestabilita nejakým spôsobom ovplyvnila celkové HDP Španielska. Ide o tak mohutnú veličinu, že impulz, ktorý by na ňu výrazne vplýval by musel byť pravdepodobne oveľa väčší ako politické nepokoje v jednom regióne.

Graf IV: Vývoj španielskeho HDP, zdroj: Instituto nacional de estadística ⁶⁰

K rozdielnemu záveru môžeme dospieť pri pozorovaní medziročného tempa rastu HDP v grafe V. Po viac ako 4 percentnom raste v roku 2017 bol rast v nasledujúcom roku 2018 len 3,35%. Keďže sa referendum uskutočnilo v októbri a nepokoje a demonštrácie prebiehali tým pádom v poslednom štvrtroku 2017, je možné, že jeho dôsledky sa v tempe rastu HDP prejavili až v nasledujúcom roku. Tempo rastu HDP v roku 2019 bolo 3,42%, teda podobné ako v predošlom roku.

⁶⁰ Instituto nacional de estadística: PIB a precios de mercado. 2019. Dostupné online: https://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736177057&menu=resultados&idp=1254735576581

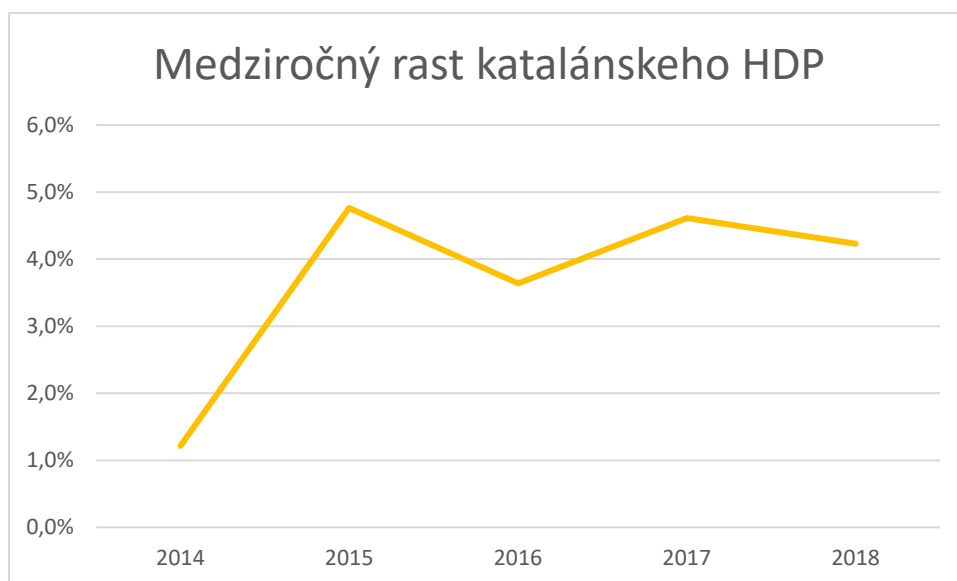

Graf V: Medziročný rast španielskeho HDP, zdroj: Instituto nacional de estadística ⁶¹

Jedným z dôvodov spomaleného rastu v roku 2018 môže byť politická situácia, ktorá bola v tomto období vyostrená a vytvorila istú nestabilitu v ekonomike. Vzhľadom na vlnovkový tvar krivky počas celého pozorovaného obdobia môžeme usúdiť, že striedavé tempá rastu HDP sú bežným javom a súčasťou prirodzeného ekonomického cyklu. Preto celý pokles v roku 2018 nemožno prisúdiť nepokojom v Katalánsku ako jedinému vplyvu. Navyše, ak sa pozrieme na tempo rastu HDP v každom roku v tomto období, všetky hodnoty sa pohybujú okolo troch a štyroch percent, teda relatívne stabilné hodnoty napriek akýmkoľvek možným vplyvom. Môžeme teda zhodnotiť, že vplyv katalánskeho separatizmu na celkové španielske HDP je minimálny.

Možný vplyv separatistických snáh na katalánske HDP, konkrétne jeho medziročný rast, môžeme sledovať v grafe VI. V čase písania tejto práce ešte neboli dostupné hodnoty HDP pre jednotlivé autonómne spoločenstvá pre rok 2019, preto sme pre Katalánsko skrátili pozorované obdobie do roku 2018. V tomto období bol dosiahnutý najväčší rast v roku 2015, a to 4,8% oproti predchádzajúcemu roku. V ďalších rokoch bol tento rast menší, v roku 2016 o viac ako jedno percento, no v roku 2017 dosiahol opäť pomerne veľkú hodnotu vo výške 4,6%. Rok 2018 znamenal pokles v raste na 4,2%, čo bol nasledujúci rok po referende. Môžeme teda pozorovať pomalší rast po vyvrhlení separatistických snáh, avšak tento pokles je veľmi mierny.

⁶¹ Instituto nacional de estadística: PIB a precios de mercado. 2019. Dostupné online: https://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736177057&menu=resultados&idp=1254735576581

Graf VI: Medziročný rast katalánskeho HDP, zdroj: Instituto nacional de estadística ⁶²

Významnú skutočnosť môžeme pozorovať v tabuľke 1. Do roku 2016 sa Katalánsko podieľalo na celkovom HDP Španielska o niekoľko sto miliónov eur viac ako Madridské spoločenstvo. Vyšší podiel Katalánska môžeme sledovať aj v absolútnom aj v percentuálnom vyjadrení. Situácia sa začala meniť v roku 2017, kedy rozdiel bol len štyri milióny eur. V roku 2018 sa Katalánsky podiel na španielskom HDP výrazne prepadol a činil o dve miliardy eur menej ako madridský. Konkrétne tvorilo Katalánsko 19,022% španielskeho HDP, zatiaľ čo Madrid 19,198% z celkového HDP krajiny. Na základe týchto čísel môžeme tvrdiť, že minimálne pre roky 2017 a 2018 Katalánsko prišlo o svoju rolu motora španielskej ekonomiky.

	2014	2015	2016	2017	2018
Katalánsko (%)	18,928%	18,964%	19,096%	19,059%	19,022%
Katalánsko (EUR)	195 370 105	204 355 232	212 703 912	221 437 086	228 682 146
Madrid (%)	18,889%	18,954%	19,004%	19,058%	19,198%
Madrid (EUR)	194 960 214	204 244 524	211 672 686	221 432 620	230 794 788

Tabuľka 1: Podiel na celkovom španielskom HDP, zdroj: Instituto nacional de estadística ⁶²

Podľa pozorovaných hodnôt nemôžeme určiť jednoznačný vplyv separatizmu na absolútne hodnoty HDP ani na tempo rastu HDP. V oboch prípadoch pozorujeme mierny pokles, ale v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi to nie je výnimočný stav. V neposlednom rade je dôležité zvážiť aj iné faktory, ako napríklad globálne spomalenie ekonomiky od roku 2017, spôsobené okrem iného aj obchodnou vojnou medzi Čínou a Spojenými štátmi

⁶² Instituto nacional de estadística: PIB y PIB per cápita. Serie 2000-2018. Dostupné online: https://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736167628&menu=resultados&idp=1254735576581#!tabs-1254736158133

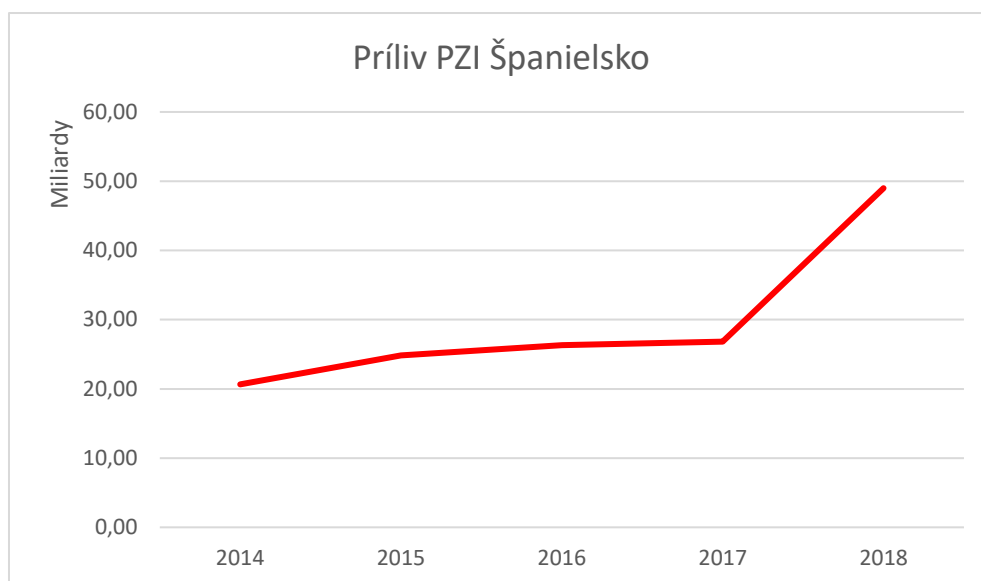
americkými. Ukazovateľ, ktorý jasnejšie dokazuje negatívny vplyv separatizmu, konkrétne na katalánsku ekonomiku, je podiel na celkovom HDP. Z neho vyplýva, že Katalánsko prišlo o svoju vedúcu pozíciu a v rokoch 2017 a 2018 už nebolo schopné prispievať do španielskej ekonomiky v takej miere ako v predchádzajúcich rokoch.

4.1.2 Zahraničné investície

Druhým pozorovaným ukazovateľom je prílev priamych zahraničných investícií (PZI). Zahraniční investori posudzujú rôzne faktory, ktoré im pomáhajú v rozhodovaní o smerovaní ich investícií. Tieto faktory môžu byť veľmi špecifické, podľa druhu investície, ale existujú aj všeobecné faktory, ktoré zväži väčšina investorov. Medzi tieto faktory patrí veľkosť trhu, množstvo a kvalita pracovnej sily, zákonodarstvo pre oblasť investícií, rozvinutosť infraštruktúry, ale aj politická stabilita. V pokračovaní budeme sledovať vývoj prílivu španielskych PZI a aj ich regionálne členenie pre Katalánsko a Madridské spoločenstvo pre porovnanie.

V grafe VII sledujeme mierne stúpajúci trend prílivu PZI do Španielska od roku 2014 do roku 2017, kedy sa ich hodnota pohybovala medzi 20 až 27 miliardami eur. V roku 2018 sa výrazne zvýšili na takmer 49 miliárd eur. Tento náhly skok v investíciách je podľa španielskeho Ministerstva priemyslu, obchodu a cestovného ruchu z veľkej časti spôsobený jedinou akvizíciou v hodnote viac ako 14 miliárd eur⁶³ v oblasti správy ciest a infraštruktúry. Aj bez tejto investície by bol zachovaný trend rastu prichádzajúcich investícií.

⁶³ Secretaría de estado de comercio. Consolidación de la Inversión extranjera en España en 2018. 2019. Dostupné online: <http://www.comercio.mineco.gob.es/es-es/noticias/Paginas/Consolidaci%C3%B3n-de-la-Inversi%C3%B3n-extranjera-en-Espa%C3%B1a-en-2018.aspx?nav=/es-ES/inversiones-exteriores/noticias&titulo=Consolidaci%C3%B3n%20de%20la%20Inversi%C3%B3n%20extranjera%20en%20Espa%C3%B1a%20en%202018>

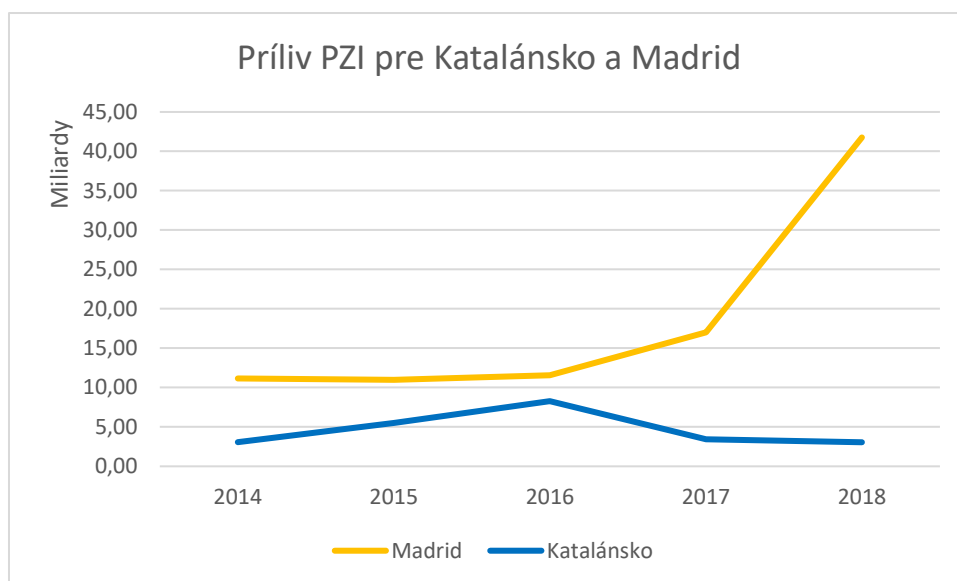

Graf VII: Príliv PZI Španielsko, zdroj: Secretaría de estado de comercio ⁶⁴

Ak teda posudzujeme Španielsko celkovo, vývoj prichádzajúcich investícií sa vôbec nejaví byť ovplyvnený nestabilitou spôsobenou katalánskym separatizmom a referendom za nezávislosť.

Pri pozorovaní prílivu investícií do Katalánska v danom období vidíme v grafe VIII stúpajúci trend až do roku 2016, kedy investície dosiahli hodnotu 8,3 miliardy eur. V nasledujúcom roku, ktorý bol rokom referenda, sa výška investícií výrazne prepadla, a to na hodnotu 3,5 miliardy eur a v roku 2018 ešte viac, konkrétne na 3 miliardy. Na katalánskych hodnotách jednoznačne vidno, že sa v regióne zmenili podmienky pre investície. Vzniknutá politická situácia vzbudila v investoroch obavy a pocit neistoty, ktorí presmerovali svoje investície do Madridského spoločenstva. Podľa grafu VIII je od roku 2016 vidieť pokles katalánskych investícií a naopak nárast tých madridských. Výrazný nárast investícií smerujúcich do Madridu je v prvom rade spôsobený spomínanou akvizíciou, ale aj po jej odpočítaní je nárast evidentný.

⁶⁴ Secretaría de estado de comercio. Estadísticas de inversión extranjera en España. Dostupné online: http://datainvex.comercio.es/principal_invex.aspx

Graf VIII: Príliv PZI pre Katalánsko a Madrid, zdroj: Secretaría de estado de comercio ⁶⁵

Pre lepšiu ilustráciu ekonomickej sily jednotlivých autonómnych spoločenstiev môžeme vyjadriť výšku investícií Katalánska a Madridského spoločenstva v podieloch ku celkovej výške investícií v Španielsku. V roku 2016 smerovalo do Katalánska 31% všetkých investícií a do Madridského spoločenstva 44%, no v roku 2018 sa podiel výrazne zmenil, a to na 85% pre Madridské spoločenstvo a 6% pre Katalánsko. Katalánsko od vyvrcholenia separatistických snáh prišlo o 25% investícií a môžeme tak s vysokou pravdepodobnosťou hovoriť o výrazne negatívnom vplyve týchto udalostí.

Podľa posledných dostupných informácií z rovnakého zdroja⁶⁵, ktoré sú za obdobie január až september roku 2019 bol prílev investícií do Katalánska na úrovni 1,7 miliardy. V porovnaní s rovnakým obdobím z predchádzajúceho roku, kedy hodnota investícií dosiahla 1,9 miliardy ide o ďalšie zníženie. Na základe tohto údaju nemôžeme hovoriť o zotavovaní katalánskych investícií ani v roku 2019 a možný vplyv politickej neistoty je aj naďalej badateľný.

4.1.3 Nezamestnanosť

Nezamestnanosť je dôležitým ukazovateľom každej ekonomiky. Jej znižovanie tvorí súčasť takmer každého politického programu a je nevyhnutné pre správne fungovanie a výkonnosť hospodárstva. Na základe trendov jej vývoja a dá sledovať rozvoj, stagnácia

⁶⁵ Secretaría de estado de comercio. Estadísticas de inversión extranjera en España. Dostupné online: http://datainvex.comercio.es/principal_invex.aspx

a spomalenie ekonomiky a často sú v nej odrazené nie len aktuálne ekonomické, ale aj spoločenské problémy v danej krajine alebo regióne.

Pre pozorovanie možného ekonomického dôsledku katalánskeho separatizmu ako pre Katalánsko tak aj pre celé Španielsko sme zvolili ukazovatele nezamestnanosti v absolútnych číslach a percentuálne medziročné zmeny týchto hodnôt. Opäť sme medzi údaje zahrnuli aj výsledky Madridského spoločenstva v tejto oblasti kvôli porovnaniu.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Španielsko celkom						
(tis. obyv.)	5610,4	5056	4481,2	3916,9	3479,1	3247,8
% zmena	9,88	11,37	12,59	11,18	6,65	
Katalánsko						
(tis. obyv.)	773,3	703,1	593,6	507,2	436,4	426,4
% zmena	9,08	15,57	14,56	13,96	2,29	
Madrid						
(tis. obyv.)	626,2	578,3	528,8	447,6	416,3	368,2
% zmena	7,65	8,56	15,36	6,99	11,55	

Tabuľka 2: Počet nezamestnaných v Španielsku a medziročné zmeny, zdroj: Instituto nacional de estadística ⁶⁶

Jednoznačným faktom, ktorý pozorujeme v tabuľke 2 je, že celkový počet nezamestnaných sa počas celého obdobia rokov 2014 až 2019 znižuje, čo svedčí o tom, že v krajine nie sú výrazné ekonomické výkyvy. Pre hlbšiu analýzu je preto dôležité zohľadniť, akým tempom nezamestnanosť klesá, čo je v tabuľke 3 vyjadrené ako percentuálna medziročná zmena.

Do roku 2017 bolo v Španielsku každoročne v priemere o 11,3% menej nezamestnaných. Výrazná zmena nastala v roku 2018, kedy bolo v porovnaní s predchádzajúcim rokom už len o 6,65% menej nezamestnaných. Tempo poklesu nezamestnanosti tak výrazne spomalilo. Jednu z príčin pre toto spomalenie môžeme pozorovať v hodnotách Katalánska. Počas rokov 2014 až 2017 nezamestnanosť klesala každý rok priemerne o 13,3%, čo je viac ako španielsky priemer. V roku 2018 však nezamestnanosť znížila len o 2,3%, čo je veľmi výrazný prepád, ktorý ovplyvnil aj čísla za Španielsko ako celok.

Tento prepád v roku 2018 sa udial po referende za nezávislosť a v čase, kedy boli jeho predstavitelia stíhaní za jeho uskutočnenie, noví ešte neboli zvolení a riadenie Katalánska bolo dočasne v rukách španielskej vlády. Politická nestabilita sa tak odzrkadlila aj na tom, že sa výrazne spomalilo tempo klesania nezamestnanosti a priblížilo sa k stavu stagnácie.

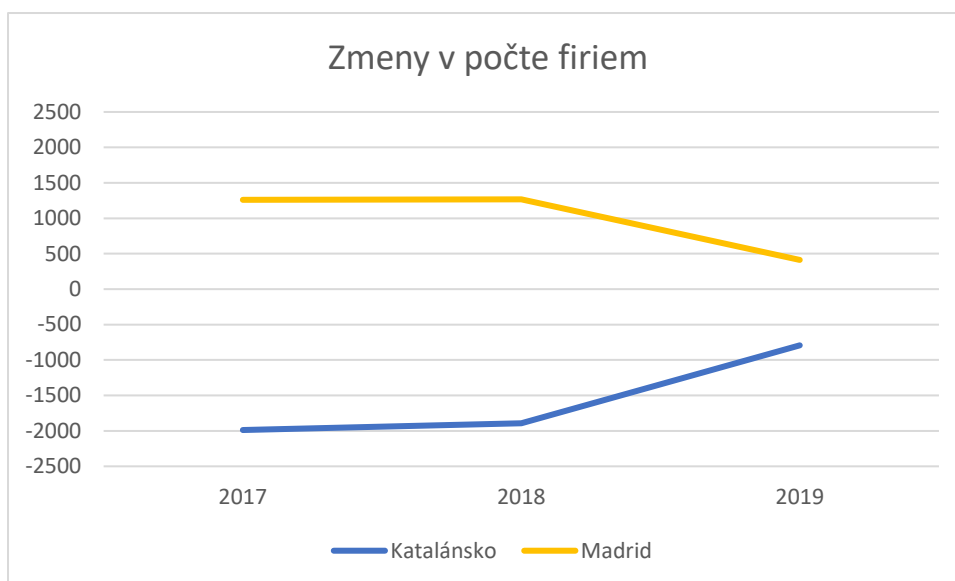
⁶⁶ Instituto nacional de estadística. Parados por grupo de edad, sexo y comunidad autónoma: Valores absolutos. Dostupné online: <https://www.ine.es/jaxiT3/Tabla.htm?t=4964&L=0>

Katalánsko, ktoré vykazovalo jedny z najlepších hodnôt pri vytváraní pracovných miest sa kvôli vzniknutej politickej situácii stalo menej atraktívnym pre firmy, ktoré tak volili iné regióny pre svoje pôsobenie. Týmto regiónom bolo aj Madridské spoločenstvo, kde sa v roku 2018 nezamestnanosť znížila o 11,55% v porovnaní s predchádzajúcim rokom 2017, čo je vysoko nad španielskym priemerom (6,65%).

4.2 Presun firiem

Jedným zo závažných ekonomických dôsledkov katalánskeho separatizmu je presun firiem z Katalánska do ostatných regiónov Španielska. Po referende v roku 2017 sa mnoho firiem rozhodlo presídlieť svoje ústredia z dôvodu obáv o ďalšom vývoji situácie. Katalánsko sa v tom období zmietalo v politickej kríze s veľmi nejasnou budúcnosťou. Spoločnosti videli riziká v možnom pretrhnutí väzieb so zvyškom španielskeho či európskeho trhu, keďže prípadné odtrhnutie Katalánska od Španielska by mohlo znamenať aj to, že by Katalánsko nebolo členom Európskej únie. V tom prípade by nešlo len o ekonomické problémy, ale napríklad aj právne, nakoľko by mohol nastať aspoň dočasný chaos pri výbere správneho právneho poriadku.

Pre Španielsku ekonomiku ako celok nemajú presuny firiem medzi jednotlivými autonómnymi spoločenstvami negatívny dôsledok, keďže vyprodukovaná hodnota ostáva v krajine. Výrazný vplyv to má na jednotlivé autonómne spoločenstvá, konkrétne Katalánsko a Madridské spoločenstvo, čo zobrazuje aj graf IX. Najhoršie obstálo pochopiteľne Katalánsko, ktoré od roku 2017 do roku 2019 prišlo o 5843 sídel firiem a získalo len 1639 nových. Je dôležité podotknúť, že nejde o kompletný presun všetkých pobočiek či výrobných závodov, ale vo väčšine prípadov len o ústredie firmy. Z toho dôvodu nie sú ani ekonomické dôsledky samotných presunov kritické. Naopak Madridské spoločenstvo síce stratilo 4201 firiem, avšak získalo 6802 firiem za toto obdobie.

Graf IX: Zmeny v počte firiem v Katalánsku a v Madridskom spoľočenstve, zdroj: Registradores de España ⁶⁷

Konkrétne údaje o tom, koľko firiem sa presunulo do a zo spoločenstiev Katalánsko a Madrid ukazuje tabuľka 3. Pre roky 2018 a 2019 sú údaje pochádzajúce zo španielskeho obchodného registra dostupné za trimestre. Za rok 2017 sú dostupné len ročné údaje. Údaje z predošlých rokov nie sú dostupné, nakoľko táto štatistika sa začala tvoriť až po spoločenskom záujme po udalostiach v Katalánsku v roku 2017.

	2019				2018				2017	SPOLU
	4.T	3.T	2.T	1.T	4.T	3.T	2.T	1.T	celý rok	
z Katalánska	161	228	210	349	214	259	536	1350	2536	5843
do Katalánska	144	121	165	194	153	104	114	96	548	1639
rozdiel	-17	-107	-45	-155	-61	-155	-422	-1254	-1988	-4204
z Madridu	330	307	406	616	356	255	339	313	1279	4201
do Madridu	415	356	428	532	377	418	651	1084	2541	6802
rozdiel	85	49	22	-84	21	163	312	771	1262	2601

Tabuľka 3: Presuny firiem v rámci Španielska, zdroj: Registradores de España ⁶⁷

Za rok 2017 sa podľa tabuľky 3 presťahovalo z Katalánska do iných častí Španielska 2536 firiem a do Katalánska prišlo 548 firiem z ostatných regiónov Španielska, čo v konečnom dôsledku znamená stratu 1988 firiem. Pre porovnanie, za ten istý rok odišlo z Madridského spoločenstva 1279 firiem a prišlo 2541 firiem, čo znamená zisk 1262 firiem. Najdrastickejšie čísla vykazoval prvý trimester roku 2018, kedy Katalánsko opustilo 1350 firiem a pribudlo len 96, čiže išlo o stratu 1254 firiem len za tri mesiace. V porovnaní s Madridským spoločenstvom

⁶⁷ Registradores de España. Traslados de sede social entre Comunidades Autónomas. Dostupné online: <https://www.registradores.org/actualidad/notas-de-prensa>

vidíme opäť opačné hodnoty. Za toto obdobie odišlo len 313 firiem a naopak prišlo 1084, v konečnej bilancii ide o zisk 771 firiem za prvý trimester 2018. Z týchto čísel je zrejmé, že veľká časť firiem, ktoré odišli z Katalánska sa presťahovali práve do Madridského spoločenstva. V súlade s týmito presunmi sú aj presuny zahraničných investícií spomínané v predchádzajúcej časti kapitoly, kde sme uvideli, ako v Madridskom spoločenstve investície pribúdali v období rokov 2017 až 2019 na úkor Katalánska, kde sa príliv zahraničných investícií výrazne znížil.

V roku 2019 sa odliv firiem z Katalánska začal stabilizovať a rozdiely medzi trimestrami už neboli také výrazné. Napriek tomu bol počet firiem, ktoré odišli z Katalánska väčší, ako počet firiem, ktoré sa tam presídlili. Kým v prvom trimestri bol čistý úbytok firiem na úrovni 155, v poslednom trimestri to bolo už len 17.

Jednou z firiem, ktoré sa rozhodli opustiť Katalánsko je aj veľká španielska banka CaixaBank. Jej prezident Jordi Gual sa pri každoročnom prezentovaní dosiahnutých výsledkov vo februári 2018 vyjadril aj k rozhodnutiu presťahovať ústredie banky z Barcelony do Valencie. Povedal, že išlo o náročné rozhodnutie, ale vzhľadom na situáciu bolo jednoznačné. J. Gual sa ďalej vyjadril, že chápe, ak sa niektorí klienti cítili dotknutí, ale pre zabezpečenie likvidity bolo nevyhnuté oddeliť emócie a racionálne rozhodnutia. Predstavitelia banky vyjadrili nádej, že sa politické a inštitucionálne prostredie upokojí, no podľa ich vyjadrení nič nenasvedčovalo tomu, že by rozmýšľali nad návratom do Katalánska. Banke sa v období medzi septembrom a decembrom 2017 znížili vklady o 0,2%, ale podľa jej predstaviteľov to nebolo významné číslo a predpovede na rok 2018 mali pozitívne vyhliadky.⁶⁸

Pri prezentácii výsledkov za rok 2018 sa prezident CaixaBank J. Gual vyjadril, že banka dosiahla o 17,8% väčší zisk ako v roku 2017. Zároveň povedal, že banka má za sebou rok plný výziev ako napríklad obchodná vojna medzi Čínou a Spojenými štátmi či nejasnosti okolo Brexitu.⁶⁹ Situáciu okolo katalánskeho separatizmu však medzi výzvami, ktorým čelili, nespomenul. Vyzerá to teda tak, že na fungovanie a zisky banky nemá dopad a že presťahovať sídlo mimo Katalánska bol dobre uvážení krok.

⁶⁸ SERRA, C. Gual, sobre el cambio de sede de CaixaBank: "Fue una decisión difícil pero acertada". In El nacional. 2018. Dostupné online: https://www.elnacional.cat/es/economia/gual-cambio-sede-decision-dificil-acertada-caixabank_235113_102.html

⁶⁹ GUAL, J. Resultados CaixaBank 2018. Záznam z prejavu dostupný online na: <https://www.youtube.com/watch?v=hnCaSCFrIK4>

Ďalšou z firiem, ktoré sa rozhodli presťahovať svoje sídlo z Katalánska je Grupo Planeta. Ide o najväčšie španielske vydavateľstvo, ktoré sa zaoberá aj službami v oblasti kultúry, vzdelávania či audiovizuálnej zábavy. Ešte v októbri 2017 vydali tlačovú správu, v ktorej informovali, že presúvajú svoje ústredie z Barcelony do Madridu. Svoje rozhodnutie odôvodnili právnou neistotou, ktorá sa v mieste ich predošlého sídla vytvorila a tiež ochranou záujmov akcionárov, zamestnancov a celkového chodu firmy. Dodali, že sťahovanie sa netýka zamestnancov, nakoľko jednotlivé pobočky rozmiestnené po celom Španielsku toto rozhodnutie neovplyvňuje.⁷⁰

V októbri 2019 sa opäť vyjadrili ku situácii v Katalánsku na tlačovej konferencii pred odovzdávaním ocenení, ktoré Grupo Planeta udeľuje. Táto ceremónia sa uskutočnila v Barcelone, počas protestov proti uväzneniu predstaviteľov Katalánska zodpovedných za zorganizovanie referenda. Na udalosť neboli už druhý rok za sebou pozvaní ani prezident katalánskeho Generalitatu, ani španielsky kráľ. Prezident skupiny Planeta José Crehueras vyjadril rešpekt voči rozhodnutiam súdu ohľadom uväznenia predstaviteľov. K presťahovaniu sídla firmy sa vyjadril, že tak spravili kvôli hľadaniu právnej istoty a v súčasnosti neuvažujú nad návratom, nakoľko na to nie sú vhodné podmienky. O aké podmienky ide, nešpecifikoval.⁷¹

Firiem, ktoré sa rozhodli vrátiť naspäť do Katalánska je podstatne menej ako tých, ktoré ostávajú presťahované mimo tohto autonómneho spoločenstva. Jednou z nich je vodárenská spoločnosť Agbar, ktorá sa v októbri 2017 presťahovala do Madridu. Na rozdiel od mnohých iných už vtedy vyhlásili, že je to len dočasné riešenie s cieľom zabezpečiť právnú istotu investorov a ochranu záujmov klientov, pracovníkov a dodávateľov. Podľa ich vyhlásenia sa ekonomická situácia opäť zastabilizovala, a preto sa rozhodli vrátiť do Katalánska. Ďalej firma uviedla, že presťahovanie ústredia nemalo vplyv na poskytované služby ani na plánované investície.⁷²

Firmy, ktoré počas rokov 2017 a 2018 presťahovali svoje sídla mimo Katalánska tak nehlásia žiadne vplyvy týchto krokov na svoje fungovanie či zisky. Podobne aj Združenie ekonómov Katalánska na základe svojej analýzy z mája 2019 tvrdí, že vplyv masového odchodu sídiel firiem malo na katalánsku ekonomiku z dlhodobého hľadiska minimálny až

⁷⁰ Grupo planeta. El Grupo Planeta ha trasladado el domicilio social a Madrid. 2017. Dostupné online: <https://www.planeta.es/en/notasdeprensa-anterior?page=5>

⁷¹ CATÁ, J. Planeta asegura que “no se dan las condiciones” para retornar la sede a Cataluña. In El país. 2019. Dostupné online: https://elpais.com/cultura/2019/10/14/actualidad/1571070660_612233.html

⁷² Sociedad general de aguas de Barcelona. Agbar fija de nuevo su sede social en Cataluña. 2018. Dostupné online: <https://www.agbar.es/es/comunicacion/noticias/275/agbar-fija-de-nuevo-su-sede-social-en-cataluna>

nulový účinok. Vo svojom vyhlásení dodávajú, že ak aj boli výraznejšie dôsledky, boli len dočasné a ekonomika sa z nich rýchlo spamätala.⁷³

Na základe spomenutých údajov a konkrétnych príkladov firiem môžeme usúdiť, že presun firiem v dôsledku vrcholenia separatistických snáh nemal výrazný vplyv ani na Katalánsko, ani na zvyšok Španielska a ani na dotknuté firmy. Väčšina vplyvov bola krátkodobá a podľa posledných dostupných čísel z roku 2019 aj samotné presuny firiem ustávajú.

4.3 Cestovný ruch

Cestovný ruch patrí medzi najdôležitejšie odvetvia katalánskej ekonomiky. V roku 2018 tvoril 12% HDP, čo zodpovedá hodnote 38,7 miliónov eur. Katalánsko poskytuje takmer 700 000 ubytovacích zariadení, ktoré tvoria až 22% z celkového počtu v Španielsku a 2,5% z Európskej únie. Najväčší podiel turistov v Katalánsku tvoria zahraniční, konkrétne takmer 50%, nasledujú vnútroregionálni katalánski turisti s podielom 38% a zvyšných 12% tvoria turisti zo zvyšku Španielska.⁷⁴

Vzhľadom na veľký význam cestovného ruchu pre katalánsku ekonomiku bolo na mieste očakávať, že vrcholiace separatistické snahy zasiahnu aj tento sektor. Najmä rozsiahle nepokoje počas demonštrácií v uliciach či počas rôznych kultúrnych a športových udalostí vytvorili atmosféru strachu a neistoty. Je prirodzené, že mnoho potenciálnych návštevníkov Katalánska sa rozhodlo svoje cestovateľské plány neuskutočniť alebo posunúť. Časový úsek, kedy sme mohli predpokladať, že zníženie počtu turistov nastane najzreteľnejšie začína októbrom 2017, teda mesiacom, kedy sa konalo referendum o nezávislosti. Vplyv tejto udalosti nezanikol so skončením mesiaca ale bol citel'ný aj v bezprostrednej budúcnosti.

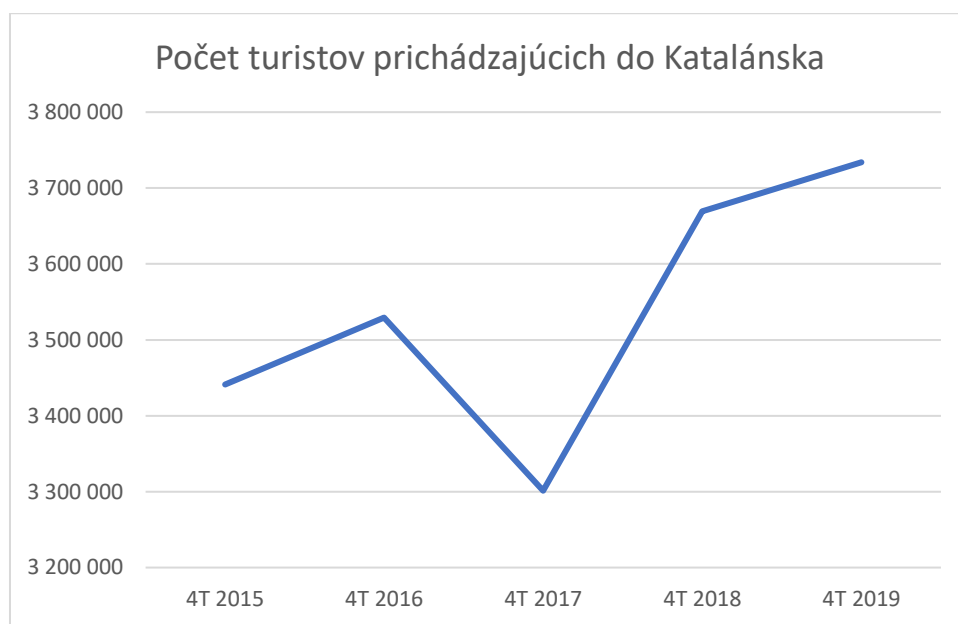
Pre podloženie našich predpokladov sme vybrali údaje zo štatistického úradu Španielska a zamerali sme sa na dva konkrétne ukazovatele. Prvým z nich je počet prichádzajúcich turistov do Katalánska. Pozorovaným obdobím pre potreby tejto práce bol posledný štvrt'rok každého roku od 2015 do 2019, aby bolo porovnanie čo najobjektívnejšie a zahŕňalo zmeny, ktoré sa udiali v dôsledku referenda za nezávislosť v októbri 2017. Pre

⁷³ LÓPEZ A., E. El Col·legi d'Economistes afirma que el efecto económico del 1-O fue "insignificante". In El periódico. 2019. Dostupné online: <https://www.elperiodico.com/es/economia/20190529/el-collegi-deconomistes-afirma-que-el-efecto-economico-del-1-o-fue-insignificante-7479425>

⁷⁴ Generalitat de Catalunya. Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda. Turisme. 2019. Dostupné online: <http://economia.gencat.cat/ca/ambits-actuacio/economia-catalana/trets/estructura-productiva/turisme/>

správne vyhodnotenie údajov o turistickom ruchu je nevyhnuté porovnávať rovnaké obdobia, keďže cestovanie je významne sezónne ovplyvnené.

Získané hodnoty sme zobrazili v grafe X. Pre roky 2015 a 2016 môžeme vidieť stabilný príliv turistov v hodnotách 3 441 329 a 3 529 336. Naopak v štvrtom štvrťroku 2017 vidno významný pokles a Katalánsko navštívilo o 228 tisíc turistov menej ako v rovnakom období predchádzajúceho roku. V poslednom štvrťroku 2018 bolo v Katalánsku zaznamenaných 3 669 170 turistov a v 2019 to bolo 3 733 946 turistov.

Graf X: Počet turistov prichádzajúcich do Katalánska, zdroj: Instituto nacional de estadística ⁷⁵

Na základe hodnôt z grafu X je jasné, že počty turistov medziročne rástli v pozorovanom období s výnimkou roku 2017. S veľkou pravdepodobnosťou môžeme tento výkyv prisúdiť k prebiehajúcim protestom a nepokojom spojeným s referendom za nezávislosť v októbri roku 2017. Podobne ako v predchádzajúcich ukazovateľoch z iných sektorov ekonomiky, aj pri pozorovaní cestovného ruchu na základe počtu turistov sledujeme len krátkodobý, no pomerne veľký výkyv. Vzhľadom na vývoj krivky po roku 2017 nemôžeme a hovoriť o dlhodobom pretrvávajúcom vplyve separatistických snáh pre túto sféru.

Dôležitým faktorom nie len samotný počet turistov, ale aj to, aké výdavky budú mať a teda ako prispievajú do ekonomiky ich destinácie. Preto sme ako druhý ukazovateľ zvolili hodnotu výdavkov zahraničných turistov, ktorí navštívili Katalánsko. Pozorované obdobie je rovnaké ako pri počte turistov, čiže posledné štvrťroky 2015 až 2019. Podľa grafu XI je na prvý

⁷⁵ Instituto nacional de estadística. Número de turistas según comunidad autónoma de destino principal. Dostupné online: <https://www.ine.es/jaxiT3/Tabla.htm?t=10823&L=0>

pohľad zrejme, že v roku 2017 nastal pokles výdavkov. Pred vyvrcholením separatistických snáh tvorili výdavky turistov v Katalánsku 3, 224 miliárd eur v roku 2015 a 3,385 miliárd eur v roku 2016. V poslednom štvrtroku 2017 turisti minuli o takmer 30 miliónov eur menej ako v rovnakom období za predchádzajúci rok. Naopak v posledných štvrtrokoch 2018 a 2019 výdavky turistov opäť významne rástli, konkrétne dosiahli 3,789 miliardy eur v 2018, resp. 3,919 miliardy v 2019.

Graf XI: Výdavky turistov v Katalánsku, zdroj: Instituto nacional de estadística ⁷⁶

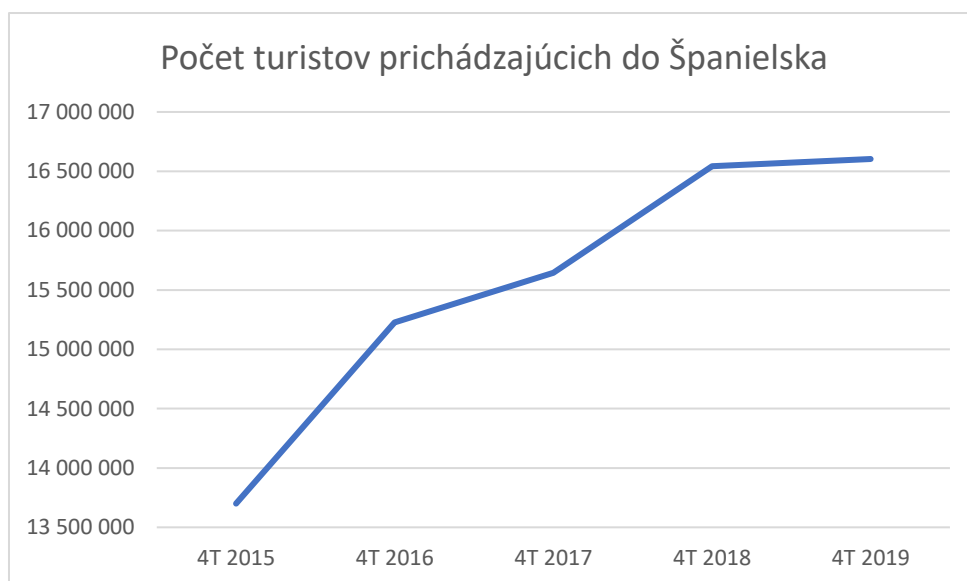
Podobne ako aj pri počte turistov, aj pri ich výdavkoch vidíme jasný prepád v poslednom štvrtroku 2017 a tým pádom môžeme dospieť k rovnakému záveru. S veľkou pravdepodobnosťou môžeme tento výkyv prisúdiť k prebiehajúcim nepokojom, ktoré vyslali do sveta signál neistoty a možného nebezpečia. Nenavštíviť Katalánsko sa rozhodol menší počet turistov, a aj preto boli celkové príjmy z cestovného ruchu v tomto období nižšie. Katalánska ekonomika prišla o 29 740 000 eur z tohto sektora len na samotných výdavkoch turistov. Je potrebné opäť zdôrazniť, že nejde o dlhodobý vplyv, ktorý by predpokladal vznik nového trendu návštevnosti turistov. Ako aj z grafov X a XI vyplýva, už v roku 2018 boli počty turistov a aj ich výdavky vysoké.

⁷⁶ Instituto nacional de estadística. Gasto de los turistas internacionales según comunidad autónoma de destino principal. Dostupné online: <https://www.ine.es/jaxiT3/Tabla.htm?t=10839&L=0>

Pre pozorovanie možného vplyvu separatistických snáh na turistický sektor celého Španielska sme zvolili rovnaké ukazovatele aj časové údaje. Ide teda o počet prichádzajúcich turistov zo zahraničia na územie Španielska a hodnotu ich výdavkov v poslednom štvrťroku každého roku od 2015 do 2019. Vzhľadom na to, že cestovný ruch tvorí 12,3%⁷⁷ celkového HDP Španielska, ide o sektor s najväčším podielom na HDP. Z tohto dôvodu by mohli mať výkyvy v tomto sektore významné účinky na ekonomiku Španielska. Okrem Katalánska medzi obľúbené a vyťažené turistické destinácie patria aj Madrid, Baleáry či Kanárske ostrovy. Navyše je možné, že ak sa niektorí turisti rozhodli vynechať cestu do Katalánska kvôli nepokojom, namiesto toho navštívili inú destináciu v rámci Španielska. Nie je preto nevyhnutné, aby sa pokles turistov či ich výdavkov v Katalánsku výrazne odrazil na číslach Španielska celkovo.

Na grafe XII je znázornený počet turistov prichádzajúcich do Španielska počas posledných štvrťrokov 2015 až 2019. Môžeme pozorovať stály rast bez prepadu počas celého obdobia. V poslednom štvrťroku 2015 navštívilo Španielsko 13,7 milióna turistov a v rovnakom období roku 2016 to bolo 15,2 milióna, čo značí 11% nárast. Naopak na menej strmej časti grafu medzi rokmi 2016 a 2017 vidno, že príliv turistov do Španielska sa spomalil oproti predošlému obdobiu. V poslednom štvrťroku 2017 prišlo do tejto krajiny 15,6 miliónov návštevníkov, a tak ide len o 3% nárast v počte turistov. V štvrtom štvrťroku 2018 bol príliv turistov opäť vyšší, konkrétne 16,5 milióna a predstavoval 6% nárast oproti rovnakému obdobiu predchádzajúceho roku. Môžeme teda predpokladať, že menší nárast počtu turistov v poslednom štvrťroku 2017 súvisí s výrazným poklesom počtu turistov v Katalánsku. Toto tvrdenie podporuje aj fakt, že turisti v Katalánsku tvorili až 21% celkového počtu turistov v Španielsku v tomto období, a teda zmena v ich počte sa pri takom veľkom podiele premietne aj na celku.

⁷⁷ Instituto nacional de estadística. Cuenta satélite del turismo de España: 2016-2018. 2019. Dostupné online: https://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736169169&menu=ultiDatos&idp=1254735576863

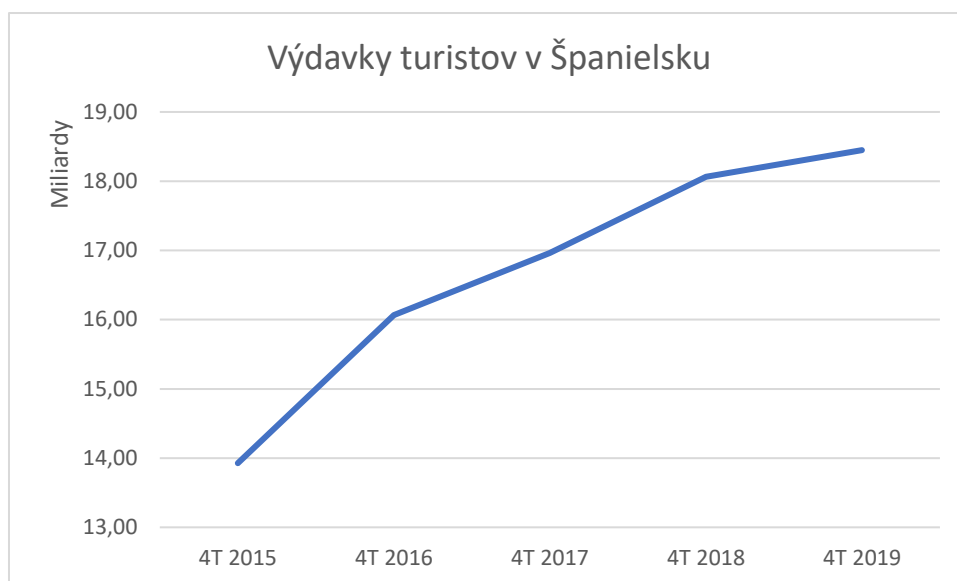

Graf XII: Počet turistov prichádzajúcich do Španielska, zdroj: Instituto nacional de estadística ⁷⁸

Druhým ukazovateľom, ktorý sme vybrali pre cestovný ruch sú celkové výdavky turistov, teda ich konkrétny príspevok do španielskej ekonomiky. Podobne ako pri počte turistov, aj pri výdavkoch môžeme použiť rovnaký predpoklad o tom, že vzhľadom na množstvo obľúbených turistických destinácií v celom Španielsku, pokles výdavkov v Katalánsku nemusí vo významnej miere spôsobiť celoštátny pokles. Na druhej strane nemôžeme považovať pokles výdavkov turistov v Katalánsku ako úplne zanedbateľný pre celkové hodnoty Španielska, vzhľadom na fakt, že tvoria až jednu pätinu z celkových výdavkov.

Na grafe XII vidno stály medziročný nárast výdavkov turistov. V poslednom štvrtroku 2015 bola ich hodnota 13,9 miliardy eur a v rovnakom období nasledujúceho roku významne narástli, konkrétne o 15% na hodnotu 16 miliárd eur. V štvrtých štvrtrokoch 2017 a 2018 rast mierne spomalil a predstavoval len 6% v oboch rokoch. Rast turistických výdavkov ešte viac spomalil v poslednom štvrtroku 2019, kedy nárast predstavoval len 2% oproti predchádzajúcemu roku a výdavky tak dosiahli hodnotu 18,5 miliardy eur.

⁷⁸ Instituto nacional de estadística. Número de turistas según comunidad autónoma de destino principal. Dostupné online: <https://www.ine.es/jaxiT3/Tabla.htm?t=10823&L=0>

Graf XIII: Výdavky turistov v Španielsku, zdroj: Instituto nacional de estadística ⁷⁹

Táto krivka nekopíruje tvar krivky výdavkov v Katalánsku, preto nemôžeme s určitosťou hovoriť o významnom vplyve. Rast síce spomalil v roku 2017 podobne ako v Katalánsku a medzi príčiny tohto spomalenia patria aj nepokoje v Katalánsku. Pomalší rast výdavkov pokračoval aj v nasledujúcich obdobiach, naopak v Katalánsku bol nárast výrazne vyšší. S najväčšou pravdepodobnosťou preto môžeme tvrdiť, že celkové výdavky turistov v Španielsku boli vo väčšine ovplyvnené udalosťami v iných regiónoch Španielska či inými podmienkami, na základe ktorých sa turisti rozhodovali.

Vplyv katalánskeho separatizmu a jeho konkrétnych prejavov bol preto len minimálny na turistický ruch v Španielsku. Vo výdavkoch turistov vidíme len jeho veľmi malé možné dôsledky. V počte turistov vidíme väčšiu zmenu v roku 2017 aj pre celkové Španielske hodnoty. Táto zmena však spočívala len v miernom spomalení rastu. V konečnom dôsledku aj tento minimálny vplyv bol len krátkodobý.

⁷⁹ Instituto nacional de estadística. Gasto de los turistas internacionales según comunidad autónoma de destino principal. Dostupné online: <https://www.ine.es/jaxiT3/Tabla.htm?t=10839&L=0>

Záver

Vzhľadom na dosiahnuté zistenia v tejto diplomovej práci môžeme konštatovať, že sa nám podarilo naplniť stanovený cieľ práce, ktorým bola analýza dôsledkov súčasného katalánskeho separatizmu nie len pre Katalánsko, ale aj pre celé Španielsko. Rovnako sme priniesli odpovede aj na jednotlivé výskumné otázky o konkrétnom politickom, spoločenskom a ekonomickom vplyve separatizmu. Na záver sme pripravili zhrnutie odpovedí na naše výskumné otázky.

Katalánska politika je zásadne ovplyvnená separatizmom už niekoľko desaťročí. Politická scéna sa dá poľahky rozdeliť na tých, čo podporujú separatizmus a tých, čo podporujú celistvosť Španielska. Vzhľadom na súčasnú vypätú situáciu, ktorá nastala po referende za nezávislosť je tento vplyv ešte výraznejší. Ako sme uviedli, mnohí politickí predstavitelia separatizmu, ktorí boli zapojení do organizovania referenda sú vo väzení alebo stíhaní na slobode, či sa zdržiavajú mimo Španielska. A aj tí, ktorí ostali naďalej aktívni v politike sa často dostávajú do ostrých konfliktov s politikmi zastávajúcimi jednotné Španielsko.

Objasnili sme aj jednu z ďalších dôležitých stôp, ktorú zanechali udalosti odohrávajúce sa v súvislosti s vrcholiacimi separatistickými snahami. Po našej analýze sme prišli k záveru, že ak sa španielska ústava nezmení, zorganizovať legálne referendum za nezávislosť ktoréhokolvek španielskeho autonómneho spoločenstva nie je možné. Preto je podľa nášho názoru nepravdepodobné, že by katalánsky separatizmus v blízkej budúcnosti dosiahol cieľ nezávislosti.

V súvislosti so spoločenskými vplyvmi katalánskeho separatizmu môžeme na základe výsledkov našej práce potvrdiť, že ako obyvatelia Katalánska, tak aj obyvatelia iných častí Španielska sa stretávajú s rôznymi dôsledkami tejto situácie. Najvýznamnejšie sa dopady preukázali počas a po konaní referenda, počas súdnych procesov s jeho organizátormi a pri ich vzatí do väzby. Najmä pri týchto udalostiach vypukli v uliciach protesty a nepokoje, nie všetky ostali len na uliciach. Protesty sa dostali aj na futbalové zápasy a iné kultúrne podujatia. Okrem samotných demonštrácií sa ukázali aj iné dôsledky, ktoré sme rozanalyzovali vďaka nášmu dotazníku. V ňom respondenti zo Španielska opísali konkrétne skúsenosti s rôznymi vplyvmi katalánskeho separatizmu, ako napríklad diskriminácia, zahltenie mediálneho priestoru touto témou, či vznik napätých vzťahov medzi známymi, ktorí zastávajú opačné názory v tejto problematike.

V práci sme skúmali aj možné ekonomické dôsledky katalánskeho separatizmu. Analyzovali sme ako sa vyvíjalo HDP, príliv investícií a nezamestnanosť z rôznych uhlov pohľadu ako pre Katalánsko, tak aj pre celé Španielsko v období medzi rokmi 2014 až 2019. Ďalej sme analyzovali, aký je ekonomický dôsledok presunu firiem z Katalánska do iných častí Španielska a ako bol separatizmom ovplyvnený cestovný ruch v regióne a v celej krajine.

Všetky tieto ukazovatele a skutočnosti sme vybrali na bližšie skúmanie z toho dôvodu, že sa pri našom prieskume ukázali ako najvýznamnejšie ovplyvnené katalánskym separatizmom. Dospeli sme k záveru, že pri všetkých pozorovaných ukazovateľoch bol zaznamenaný istý vplyv neistoty separatizmu, ktorý sa najviac prejavil v poslednom štvrtroku 2017 a v nasledujúcom období. Pri väčšine ukazovateľov išlo o krátkodobý vplyv v podobe poklesu hodnôt, no v ďalšom roku sa dostali do normálu. Dlhodobejší vplyv sme pozorovali pri presunoch firiem z Katalánska z dôvodu nepokojov a neistoty v regióne a ešte v roku 2019 sa dal pozorovať čistý úbytok firiem.

Na záver môžeme na základe našich zistení tvrdiť, že vplyv na politiku a spoločnosť je dlhodobého charakteru a pretrváva medzi obyvateľmi prostredníctvom rôznych prejavov. Naopak ekonomické dôsledky pre súčasné Španielsko sú menej významné. Treba podotknúť, že katalánsky separatizmus nie je ukončený proces. Stále sa vyvíja a mení, a preto jeho súčasné dôsledky sa môžu výrazne líšiť od tých, ktoré prinesie budúcnosť.

Zoznam použitej literatúry

ALONSO, I. El plan de reconversión textil será probado antes de que finalice el mes de julio [online]. In El país. 1981. [cit. 2020-02-26] Dostupné na: https://elpais.com/diario/1981/06/14/economia/361317604_850215.html

BALIBREA G., A. M. La imposición extraordinaria de guerra en España. Murcia: Servicio de publicaciones Universidad de Murcia, 1997. 344s. ISBN 84-7684-814-5.

Bolsa de Barcelona. Cataluña y España en cifras [online]. 2013. 25s. [cit. 2020-05-15]. Dostupné na: <http://www.borsabcn.es/asp/Comun/verPDF.aspx?fich=j%2B4lZfLMVPwq8g8qRRImqkidhP0BYRKBm6iFUKjwB4FsaeFr8oANsmOrgaJmE8qU>

CASASSAS Z., J. El catalanismo durante la segunda república (1931-1939). In Bulletin d'Histoire Contemporaine de l'Espagne. Aix en Provence: Publications de l'Université de Provence, 2017, č.51., s.119-133, ISSN 0987-4135.

CATÁ, J. Planeta asegura que “no se dan las condiciones” para retornar la sede a Cataluña [online]. In El país. 2019. [cit. 2020-03-14] Dostupné na: https://elpais.com/cultura/2019/10/14/actualidad/1571070660_612233.html

CONGOSTRINA, L. A. Disturbios en la calle y lluvia de pelotas en el campo [online]. In El país. 2019. [cit. 2020-03-04] Dostupné na: https://elpais.com/ccaa/2019/12/18/catalunya/1576691270_224054.html

Cortes generales. Constitución española. Madrid, 1978.

CRUZ, M. Rajoy cesa a todo el Govern y convoca elecciones catalanas el 21 de diciembre [online]. In El mundo. 2017. [cit. 2020-03-01] Dostupné na: <https://www.elmundo.es/espana/2017/10/27/59f33d27e5fdeac54b8b4647.html>

DOMINGUEZ, J. M. Cuanto más grande, mejor. In Estudios Humanísticos: Historia. León: Universidad de León, 2007, č. 6, s.227-243. ISSN 1696-0300.

Esquerra Republicana. Proclamació de la república. [online, cit. 2020-02-08] Dostupné na: <https://www.esquerra.cat/ca/historia-esquerra-proclamacio-de-la-republica>

Euractiv. European Parliament strip jailed Catalan MEP of seat [online]. 2020. [cit. 2020-03-04] Dostupné na: <https://www.euractiv.com/section/elections/news/european-parliament-strip-jailed-catalan-mep-of-seat/>

Euractiv. Puigdemont se estrena en el PE y los socialistas dicen que dejarán trabajar a la justicia [online]. 2020. [cit. 2020-03-02] Dostupné na: <https://euractiv.es/section/europa-de-las-regiones/news/puigdemont-se-estrena-en-el-pe-y-los-socialistas-dicen-que-dejaran-trabajar-a-la-justicia/>

FUERTES V., J. Raíces del disparatado separatismo catalán. [online] In El economista. 2019. [cit. 2020-02-07] Dostupné na: <https://www.eleconomista.es/opinion-blogs/noticias/10246458/12/19/Raices-del-disparatado-separatismo-catalan-.html>

Generalitat de Catalunya. Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda. Turisme [online]. 2019. [cit. 2020-03-15] Dostupné na: <http://economia.gencat.cat/ca/ambits-actuacio/economia-catalana/trets/estructura-productiva/turisme/>

Generalitat de Catalunya. Estatuto de autonomía de Cataluña de 2006. B-5275/2013. Barcelona, 2013.

Generalitat de Catalunya. Referèndum d'autodeterminació de catalunya: Resultats definitius. Barcelona, 2017.

Generalitat de Catalunya. El català, llengua d'Europa. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de la Vicepresidència, Secretaria de Política Lingüística, 2009. 32 s.

GÓMEZ A., P. Historia del periodismo español: De la revolución de Septiembre al desastre colonial. Madrid: Editora Nacional, 1971. 776 s. ISBN 978-8-427-61195-5.

GONZALES B., A. Lengua, identidad y nacionalismo en Cataluña durante la transición. In Revista de antropología social. Madrid: Ediciones Complutense, 1997, č.6, s.110-114. ISSN 1131-558X.

GONZÁLEZ, D. Barcelona no perdona a Felip VI el discurs del 'A por ellos' [online]. In El nacional. 2018. [cit. 2020-03-04] Dostupné na: https://www.elnacional.cat/en/politics/barcelona-forgive-felipe-speech_242790_102.html

Government of Catalonia. The origins of the Generalitat. [online, cit. 2020-02-09] Dostupné na: <https://catalangovernment.eu/catalangovernment/government/origins-generalitat>

Grupo planeta. El Grupo Planeta ha trasladado el domicilio social a Madrid [online]. 2017. [cit. 2020-03-14] Dostupné na: <https://www.planeta.es/en/notasdeprensa-anterior?page=5>

GUAL, J. Resultados CaixaBank 2018 [online video záznam]. 2019. [cit. 2020-03-13] Dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=hnCaSCFrIK4>

HARRISON, J. – CORKILL, D. Spain: A modern european economy. Aldershot: Ashgate publishing limited, 2004. 256 s. ISBN 0 7546 0145 5.

HUNTER, S. European Parliament withdraws deputy status from jailed Catalan politician [online]. In El país. 2020. [cit. 2020-03-03] Dostupné na: https://english.elpais.com/elpais/2020/01/13/inenglish/1578917435_743708.html

Instituto nacional de estadística. Cuenta satélite del turismo de España: 2016-2018 [online]. 2019. [cit. 2020-03-14]. Dostupné na: https://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736169169&menu=ultiDatos&idp=1254735576863

Instituto nacional de estadística. Gasto de los turistas internacionales según comunidad autónoma de destino principal [online, cit. 2020-03-15]. Dostupné na: <https://www.ine.es/jaxiT3/Tabla.htm?t=10839&L=0>

Instituto nacional de estadística. Número de turistas según comunidad autónoma de destino principal [online, cit. 2020-03-15]. Dostupné na: <https://www.ine.es/jaxiT3/Tabla.htm?t=10823&L=0>

Instituto nacional de estadística. Parados por grupo de edad, sexo y comunidad autónoma: Valores absolutos. [online, cit. 2020-03-11]. Dostupné na: <https://www.ine.es/jaxiT3/Tabla.htm?t=4964&L=0>

Instituto nacional de estadística: PIB a precios de mercado [online]. 2019. [cit. 2020-03-10]. Dostupné na: https://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736177057&menu=resultados&idp=1254735576581

Instituto nacional de estadística: PIB y PIB per cápita. Serie 2000-2018 [online, cit. 2020-03-10]. Dostupné na: https://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736167628&menu=resultados&idp=1254735576581#!tabs-1254736158133

JONES, S. Catalan leaders facing rebellion charges flee to Belgium [online]. In The guardian. 2017. [cit. 2020-03-02] Dostupné na: <https://www.theguardian.com/world/2017/oct/30/spanish-prosecutor-calls-for-rebellion-charges-against-catalan-leaders#maincontent>

La literatura catalana a Internet. La Renaixença. [online, cit. 2020-02-16] Dostupné na: <https://lletra.uoc.edu/en/period/la-renaixenca/detall>

LLODRÁ, J. M. On textiles, colonies and indians: A tale from across the seas [online]. In Datatèxtil. Barcelona: Circuit de Museus Tèxtils i de Moda a Catalunya, 2016, č. 35, s.24-34 [cit. 2020-02-22]. ISSN 1139-028X. Dostupné na: <https://www.raco.cat/index.php/Datatextil/article/view/319798>

LLONCH C., M. – DEU B., E. Crisis económicas y desindustrialización del textil catalán [online]. Barcelona: Universidad Autónoma de Barcelona, 2016. 18s. [cit. 2020-02-22]. Dostupné online: <https://www.aehe.es/wp-content/uploads/2016/01/ComunicacioO%CC%82n-de-LLonch-y-Deu.pdf>

LLORENS, C. Els cent anys d'independentisme català en 10 punts. [online] In Sapiens. 2019. [cit. 2020-02-09] Dostupné na: https://www.sapiens.cat/temes/catalunya/el-somni-d-una-catalunya-lliure_17719_102.html

LÓPEZ A., E. El Col·legi d'Economistes afirma que el efecto económico del 1-O fue "insignificante" [online]. In El periódico. 2019. [cit. 2020-03-14] Dostupné na: <https://www.elperiodico.com/es/economia/20190529/el-collegi-de-economistes-afirma-que-el-efecto-economico-del-1-o-fue-insignificante-7479425>

MALUQUER M., J. Història econòmica de Catalunya: Segles XIX i XX, Barcelona: Edicions de la Universidad Oberta de Catalunya, 1998. 280s. ISBN 978-84-8256-598-9.

MATAS D., J. – RENIU V., J. La política de las coaliciones en Cataluña. In Revista Española de Ciencia Política. Madrid: AECPA, 2003, č.9, s.83-112. ISSN 1575-6548.

MONTAGUT, E. La represión de Primo de Rivera en Cataluña. [online] In Nueva Tribuna. 2017. [cit. 2020-02-08] Dostupné na: <https://www.nuevatribuna.es/articulo/historia/represion-primo-rivera-cataluna/20171024173632144670.html>

NAYLER, M. There's a Solution to Catalonia's Crisis. Spain's King Is Standing in the Way [online]. In Foreign policy. 2020. [cit. 2020-03-04] Dostupné na: <https://foreignpolicy.com/2020/02/25/solution-to-catalonia-crisis-felipe-pedro-sanchez-erc-spain-king-is-standing-in-the-way/>

PAGÉS, P. War and revolution in Catalonia 1936-1939. Leiden: Koninklijke Brill NV, 2007. 246 s. ISBN 978-90-04-25426-8.

Parlament de Catalunya. Lluís Companys. [online, cit. 2020-02-09] Dostupné na: <https://www.parlament.cat/pcat/parlament/presidents/lluis-companys/>

PELLICER, L. European Parliament begins procedure that could strip Catalan MEPs of immunity [online]. In El país. 2020. [cit. 2020-03-03] Dostupné na: https://english.elpais.com/elpais/2020/01/17/inenglish/1579255362_267811.html

PEREZ, J. – VALDEON, J. Historia de España. Madrid: S.L.U. Espasa libros, 2011. 600 s. ISBN: 9788467035674.

PONCE L., R. Rajoy anuncia el requerimiento a la Generalitat previo a la aplicación del artículo 155. [online] In El diario. 2017. [cit. 2020-03-01] Dostupné na: https://www.eldiario.es/politica/Rajoy_0_696080511.html

PRAT S., M. La exportación de la industria algodonera catalana [online] Barcelona: Universidad de Barcelona, 2009. 23s. [cit. 2020-02-24]. Dostupné na: www.usc.es/estaticos/congresos/histec05/b4_prat_sabartes.pdf

Presidencia del Gobierno. Real Decreto de 3 de agosto, sobre medidas de reconversión del sector textil. 2010/1981. Madrid, 1981.

PRESS, E. Fin a la aplicación del artículo 155 de la Constitución en Cataluña 218 días después de la intervención [online]. In El mundo. 2017. [cit. 2020-03-01] Dostupné na: <https://www.elmundo.es/cataluna/2018/06/02/5b1279a446163fb53f8b45f3.html>

PUJOL B., M. Política lingüística: lengua, cultura e identidad, el ejemplo de Cataluña [online]. In Amnis. Brest: Université de Bretagne Occidentale, 2013, č. 12, s.7-10 [cit. 2020-02-19]. ISSN 1764-7193. Dostupné na: <https://journals.openedition.org/amnis/2061?lang=en#quotation>

RECUERO, M. La juez envía a prisión a Oriol Junqueras y a ocho ex consejeros catalanes por rebelión [online]. In El mundo. 2017. [cit. 2020-03-03] Dostupné na: <https://www.elmundo.es/espana/2017/11/02/59faf12f268e3e1e398b457b.html>

Registradores de España. Traslados de sede social entre Comunidades Autónomas [online, cit. 2020-03-13]. Dostupné na: <https://www.registradores.org/actualidad/notas-de-prensa>

ROBINSON, H. W. – FALGAS, J. – BELEN L., C. Barcelona and Modernity: Picasso, Gaudí, Miró, Dalí. 1. vyd. New Haven: Yale University Press, 2006, 524 s. ISBN 978-0300121063.

SANTAEULALIA, I. El independentismo protesta en Madrid contra el juicio del 'procés' [online]. In El país. 2019. [cit. 2020-03-04] Dostupné na: https://elpais.com/politica/2019/03/16/actualidad/1552759226_843056.html

Secretaría de estado de comercio. Consolidación de la Inversión extranjera en España en 2018 [online]. 2019. [cit. 2020-03-10]. Dostupné na: <http://www.comercio.mineco.gob.es/es-es/noticias/Paginas/Consolidaci%C3%B3n-de-la-Inversi%C3%B3n-extranjera-en-Espa%C3%B1a-en-2018.aspx?nav=/es-ES/inversiones-exteriores/noticias&titulo=Consolidaci%C3%B3n%20de%20la%20Inversi%C3%B3n%20extranjera%20en%20Espa%C3%B1a%20en%202018>

Secretaría de estado de comercio. Estadísticas de inversión extranjera en España [online, cit. 2020-03-11]. Dostupné na: http://datainvex.comercio.es/principal_invex.aspx

SEGURA, A. La Transición: 1977-1982. [online] In El Mundo. 2014. [cit. 2020-02-10] Dostupné na: <https://www.elmundo.es/la-aventura-de-la-historia/2014/09/11/540d608c22601d01418b456c.html>

SERRA, C. Gual, sobre el cambio de sede de CaixaBank: "Fue una decisión difícil pero acertada" [online]. In El nacional. 2018. [cit. 2020-03-13] Dostupné na: https://www.elnacional.cat/es/economia/gual-cambio-sede-decision-dificil-acertada-caixabank_235113_102.html

SOARES, I. Catalonia referendum result plunges Spain into political crisis. [online] In CNN. 2017. [cit. 2020-03-01] Dostupné na: <https://edition.cnn.com/2017/10/01/europe/catalonia-spain-independence-referendum-result/index.html>

Sociedad general de aguas de Barcelona. Agbar fija de nuevo su sede social en Cataluña [online]. 2018. [cit. 2020-03-14] Dostupné na: <https://www.agbar.es/es/comunicacion/noticias/275/agbar-fija-de-nuevo-su-sede-social-en-cataluna>

SOLÉ, O. El Supremo retira la orden europea de detención para que Bélgica no limite sus acusaciones contra Puigdemont [online]. In El diario. 2017. [cit. 2020-03-02] Dostupné na: https://www.eldiario.es/catalunya/politica/Supremo-europea-detencion-entrega-Puigdemont_0_715328632.html

TORNAFOCH, X. Catalanisme, carlisme i republicanisme a Vic (1899-1909). Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2002. 185 s. ISBN 84-8415-420-3.

TORTELLA, G. Catalonia in Spain: History and myth. Cham: Springer international publishing, 2017. 311 s. ISBN 978-3-319-54950-7.

Tribunal Constitucional. Recurso de inconstitucionalidad 4334-2017. Madrid, 2017.

Tribunal Constitucional. Recurso de inconstitucionalidad 8045-2006. Madrid, 2010.

UTRERA D., D. Cultura y civilización catalanas. Brno: Masarykova univerzita, 2014, 184 s. ISBN 978-80-210-6835-0.

ZANTEDESCHI, F. The Antiquarians of the Nation: Monuments and language in 19th century Rousillon. Leiden: Koninklijke Brill NV, 2019. 312 s. ISBN 978-90-04-36896-5.